

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Διπλωματική Εργασία

Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου

της

Ιωακειμίδου Ευτυχίας

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Νεγκάκης Ι. Χρήστος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στη

Λογιστική Φορολογία και Χρηματοοικονομική Διοίκηση

Δεκέμβριος 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Χρήστο Ι. Νεγκάκη, για την ευκαιρία που μου έδωσε να συμμετάσχω στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στη «Λογιστική Φορολογία και Χρηματοοικονομική Διοίκηση» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, αλλά και για την αμέριστη βοήθεια του σε όλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους οικονομολόγους στην ΑΑΔΕ για την πολύτιμη βοήθειά τους στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς επίσης και την οικογένεια μου, στην οποία αφιερώνω αυτή την εργασία, για την τόσο σημαντική κατανόηση και συμπαράστασή τους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή, δύο φαινόμενα αλληλένδετα, όπου το ένα τροφοδοτεί το άλλο, περιορίζουν τα φορολογικά έσοδα ενός κράτους και διαταράσσουν την ομαλή άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής προκαλώντας μείζον κοινωνικό και οικονομικό θέμα προς επίλυση. Η παρούσα διπλωματική εργασία αφορά την παρουσίαση και ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που αποτελούν μεθόδους προσδιορισμού των ακαθαρίστων εσόδων των επιτηδευματιών και φυσικών προσώπων, παρέχοντας στη Φορολογική Διοίκηση κάθε κράτους τη δυνατότητα επανεκτίμησης του πραγματικού φορολογητέου εισοδήματος.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών μηχανισμών, οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου προτάθηκαν από τον ΟΟΣΑ και ξεκίνησαν να εφαρμόζονται σε αρκετές χώρες-μέλη του από τα μέσα της δεκαετίας του 2000.

Στην Ελλάδα, η πρώτη θεσμοθέτηση τους, ως εργαλείο του φορολογικού ελέγχου για τον προσδιορισμό της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης, πραγματοποιήθηκε το 2012.

Οι τεχνικές αυτές υιοθετήθηκαν με στόχο την αντιμετώπιση της αυξημένης φοροδιαφυγής και την ανάδειξη φορολογητέας ύλης που διέφευγε μέσω των παραδοσιακών μεθόδων ελέγχου, παρέχοντας στις ελεγκτικές υπηρεσίες σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία και μεθόδους για την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση του έργου τους.

Οι τεχνικές ελέγχου που εφαρμόζονται πλέον στη χώρα μας, βάσει της ελληνικής νομοθεσίας είναι πέντε: η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, της καθαρής θέσης αυτού, του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά, της αρχής των αναλογιών και η τεχνική σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών. Οι τρεις πρώτες αφορούν τα φυσικά πρόσωπα και είναι αυτές που εφαρμόζονται και από τις ελληνικές ελεγκτικές υπηρεσίες σήμερα.

Λέξεις κλειδιά: έλεγχος φοροδιαφυγής, αντιμετώπιση φοροδιαφυγής, φορολογικός έλεγχος, ελεγκτική διαδικασία, έμμεσες τεχνικές ελέγχου, έμμεσες μέθοδοι ελέγχου, φορολογητέα ύλη

ABSTRACT

Informal economy and tax evasion are two interdependent and interactive phenomena. They both limit tax revenues and disorder fiscal policy, causing major social and economic issue. The present study concerns the presentation and analysis of indirect control techniques that are methods of determining the gross income of traders and individuals, providing the Tax Administration of each state with the ability to reassess the actual taxable income.

As part of enhancing the effectiveness of control mechanisms, indirect control techniques have been proposed by the OECD and have been applied in several of its member countries since the mid-2000s.

In Greece, their first institutionalization, as a tool of tax audit to determine undeclared taxable material, took place in 2012.

These techniques were adopted in order to address the increased tax evasion and the emergence of taxable material that escaped through traditional control methods, providing the audit services with modern technological tools and methods for the more efficient execution of their work.

The control techniques that are now applied in our country, according to the Greek legislation are five: the techniques of Source and Application of Funds, his Net Worth, the Bank Deposits and Cash Expenditures method, the Mark - up method and Unit and Volume Method. The first three concern natural persons and are those applied by the Greek audit services today.

Keywords: tax evasion control, tax control, audit process, indirect control techniques, indirect control methods, taxable material, indirect audit techniques, indirect income measurement methods

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT.....	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	8
ΛΙΣΤΑ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	11
1.2 Σκοπός Εργασίας και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	11
1.3 Δομή της Εργασίας.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	13
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	21
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ, ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ, ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ.....	21
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	21
3.1 Φοροδιαφυγή	21
3.2 Παράγοντες που συμβάλλουν στη φοροδιαφυγή.....	23
3.3 Επιπτώσεις της Φοροδιαφυγής	24
3.4 Φοροδιαφυγή – Φοροαποφυγή	24
3.5 Φοροαποφυγή	25
3.6 Τρόποι αντιμετώπισης	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	26
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	26
4.1 Έννοια φορολογικού ελέγχου	26

4.2	Σκοπός Φορολογικού Ελέγχου	26
4.3	Είδη Φορολογικού Ελέγχου.....	28
4.4	Όργανα Διενέργειας Φορολογικού Ελέγχου	29
4.5	Διαδικασία Διενέργειας Φορολογικού Ελέγχου	30
4.5.1	Επιλογή Υποθέσεων προς Έλεγχο.....	30
4.5.2	Προετοιμασία Ελέγχου	32
4.5.3	Ελεγκτικές Επαληθεύσεις	32
4.5.4	Αποτελέσματα Ελέγχου	33
4.6	Συνέπειες Ελέγχου	34
4.6.1	Προσδιορισμός Φόρου.....	34
4.6.2	Επιβολή Κυρώσεων και Μέτρων Αναγκαστικής Εκτέλεσης.....	35
4.6.3	Ενδικοφανής Προσφυγή	37
4.7	Νομοθετικό Πλαίσιο Φορολογικού Ελέγχου.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....		42
ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ		42
5.1	Εισαγωγή στην έννοια των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου.....	42
5.2	Νομοθετικό Πλαίσιο των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	43
5.3	Ανάλυσης των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου.....	45
5.3.1	Τεχνική της Ανάλυσης της Ρευστότητας του Φορολογούμενου (Source and Application of Funds Method)	45
5.3.2	Τεχνική της Καθαρής Θέσης του Φορολογούμενου (Net Worth Method).....	50
5.3.3	Τεχνική του Ύψους των Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά (Bank Deposits and Cash Expenditure Method).....	54
5.3.4	Τεχνική της Αρχής των Αναλογιών (Mark-Up Method).....	57
5.3.5	Τεχνική της Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών (Unit and Volume Method)	59
5.4	Νομικά Προαπαιτούμενα για την Εφαρμογή των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	61
5.5	Επιλογή Τεχνικής Ελέγχου	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	63
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	63
6.1 Παράδειγμα της Αρχής των Αναλογιών.....	63
6.2 Παράδειγμα της Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	67
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70
ΝΟΜΟΙ-ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ	71
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	72

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Ανάλυση ρευστότητας του φορολογούμενου

Πίνακας 2: Πίνακας Ενεργητικού και Παθητικού

Πίνακας 3: Πίνακας Καθαρής Θέσης

Πίνακας 4: Πίνακας Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά

ΛΙΣΤΑ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΛΠ	Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα
ΚΦΕ	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος
ΚΦΔ	Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας
ΚΒΣ	Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων
ΚΦΑΣ	Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών
ΑΥΟ	Απόφαση Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών
ΠΟΛ	Πολυγραφημένη Υπουργική Εγκύκλιος
IRS	InternalRevenueService
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ακίνητης Περιουσίας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδος Κυβερνήσεως
ΚΕΜΕΕΠ	Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων
ΚΕΦΟΜΕΠ	Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου
άρθρ.	Άρθρο

ν. ή Ν.	Νόμος
παρ.	Παράγραφος
σελ.	Σελίδα
κ.λπ.	Και Λοιπά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής αποτελεί το σημαντικότερο πλήγμα των φοροεισπρακτικών μηχανισμών παγκοσμίως στην είσπραξη των μέγιστων δυνατών εσόδων και κατά συνέπεια στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων των κυβερνήσεων. Ο εντοπισμός και η καταπολέμησή του φαινομένου αυτού είναι πρωταρχικής σημασίας, με ιδιαίτερη έμφαση για την Ελληνική Φορολογική Διοίκηση, όπου το πρόβλημα που εντοπίζεται είναι ακόμη πιο έντονο.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών μηχανισμών, οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου προτάθηκαν από τον ΟΟΣΑ και ξεκίνησαν να εφαρμόζονται σε αρκετές χώρες-μέλη του από τα μέσα της δεκαετίας του 2000. Στην Ελλάδα, η πρώτη θεσμοθέτηση πραγματοποιήθηκε το 2012, με την ψήφιση των νόμων 4038 και 4079, με τους οποίους προστέθηκε και τροποποιήθηκε αντίστοιχα το άρθρο 67B του παλαιού Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/94).

Την τελευταία πενταετία, έχουν τροποποιηθεί οι μέθοδοι φορολογικού ελέγχου που χρησιμοποιεί η Α.Α.Δ.Ε. και επίκεντρο του ελέγχου έχει γίνει το φυσικό πρόσωπο, σε αντίθεση με το προϋφιστάμενο καθεστώς, όπου βασικό υποκείμενο του ελέγχου αποτελούσε η επιχείρηση. Ήδη, με την Απόφαση Α.1008/2020 της Α.Α.Δ.Ε. οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχουν συμπεριλάβει και τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης από άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η νέα αυτή προσέγγιση των ελεγκτικών υπηρεσιών, το χρησιμοποιούμενο αυτοματοποιημένο λογισμικό όσον αφορά την κίνηση των τραπεζικών λογαριασμών και η αναγκαιότητα εκμάθησης τεχνικών βασιζόμενων σε συγκεκριμένα υποδείγματα, κάνουν αναγκαίες τις γνώσεις που θα αποκτηθούν από το συγκεκριμένο σεμινάριο, ειδικά από επαγγελματίες με νομική μόνο παιδεία, οι οποίοι εξ' αντικειμένου δυσκολεύονται ιδιαίτερα στο να ανταπεξέλθουν σε φορολογικές εκθέσεις με αναλύσεις περίπλοκων οικονομικών στοιχείων.

1.2 Σκοπός της Εργασίας

Στόχος της εργασίας αυτής, είναι η παρουσίαση και η ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, όπως αυτές εφαρμόζονται από τα αρμόδια φορολογικά όργανα στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια των φορολογικών ελέγχων και βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, προκειμένου να εντοπισθεί η αδήλωτη φορολογητέα ύλη και οι φορολογικές υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή. Για την καλύτερη κατανόηση της μεθοδολογίας και της εφαρμογής των τεχνικών αυτών παρατίθενται παραδείγματα.

Τα κύρια ερευνητικά πεδία με τα οποία πραγματεύεται η παρούσα εργασία, και τα οποία προκύπτουν τόσο από την ελληνική όσο και από την ξενόγλωσση βιβλιογραφία είναι η φοροδιαφυγή, ο προσδιορισμός του φαινομένου, καθώς και οι αιτίες και συνέπειες, ο φορολογικός έλεγχος, και το πως συμβάλει στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και φυσικά οι Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και το θεσμικό πλαίσιο που τις περιβάλλει.

1.3 Δομή της Εργασίας

Η εργασία δομείται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγική προσέγγιση στο θέμα των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για εύρεση και χρήση νέων μεθόδων που θα αποδειχτούν αποτελεσματικά μέσα φορολογικού ελέγχου. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλύσεις και διαπιστώσεις διεθνών μελετών και άρθρων σχετικά με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής και τις συνέπειες που επιφέρει στις οικονομίες των κρατών, στον φορολογικό έλεγχο ως εργαλείο καταπολέμησής της καθώς και στο νομικό πλαίσιο που καλύπτει τη διαδικασία του φορολογικού ελέγχου και του προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι πέντε έμμεσες τεχνικές ελέγχου που εφαρμόζονται πλέον στην χώρα μας, αναλύεται το περιεχόμενο τους καθώς και η μεθοδολογία εφαρμογής τους, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία. Στη συνέχεια παρατίθενται πρακτικά αριθμητικά παραδείγματα εφαρμογής των πέντε έμμεσων μεθόδων προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, βασισμένα σε υποθετικά δεδομένα και πρόσωπα, για την καλύτερη κατανόηση τους. Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα, οι περιορισμοί που υπήρχαν καθώς και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο συνοψίζονται ορισμένες μελέτες και έρευνες που έχουν διενεργηθεί διεθνώς, με αντικείμενο τις εφαρμοζόμενες έμμεσες τεχνικές ελέγχου για τον προσδιορισμό της πραγματικής φορολογητέας ύλης των φορολογουμένων.

Οι πρώτες γραπτές αναφορές στις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και συγκεκριμένα σε αυτή της Καθαρής Θέσης (Net Worth Method) εντοπίζονται στο Ανώτερο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (1954), όπου οι ελεγκτικοί μηχανισμοί αντιμετώπιζαν προβλήματα με τις άμεσες μεθόδους στην απόδειξη παραποίησης και απόκρυψης στοιχείων των φορολογουμένων λόγω της αδυναμίας, της δυσκαμψίας και του κόστους που παρουσιαζόταν. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η μέθοδος της καθαρής θέσης δεν μεγάλωσε εν μία νυκτί αλλά χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε περιπτώσεις όπως του Al Capone κατά των Ηνωμένων Πολιτειών 51 F.2d 609 (7th Cir. 1931)¹ και Guzik κατά των Ηνωμένων Πολιτειών, 54 F.2d 618 (7th Cir. 1931)², για να επιβεβαιώσει απόδειξη συγκεκριμένου μη δηλωμένου εισοδήματος και εξελίχθηκε σε πολύ σημαντικό όπλο στα χέρια της Κυβέρνησης, στην μάχη κατά της φοροδιαφυγής³. Με τρεις μεθόδους, της καθαρής θέσης, των δαπανών και των τραπεζικών καταθέσεων, που επιτρέπουν την απόδειξη του μη δηλωθέντος εισοδήματος με σχετικά λίγα αποδεικτικά στοιχεία ασχολήθηκε ο Duke (1966). Καθεμία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από τα βιβλία και στοιχεία του φορολογουμένου. Η ουσία της κάθε τεχνικής είναι να ανακατασκευάσει ορισμένες μεταβολές της οικονομικής κατάστασης του φορολογούμενου, που σημαίνει ότι είχε περισσότερο φορολογητέο εισόδημα από ότι δήλωσε. Σε κάθε υπόθεση μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε από τις προαναφερθείσες τρεις μεθόδους, ή μπορεί να χρησιμοποιηθούν δύο ή τρεις ταυτόχρονα, ή συνδυασμός τμημάτων των μεθόδων αυτών⁴. Ο Thuronyi (1996) θεωρεί πως αν ο φορολογούμενος δεν έχει υποβάλλει φορολογική δήλωση ή αν έχει αποκρύψει σημαντικό τμήμα του εισοδήματος του και αν δεν μπορούν να ανιχνευτούν οι συναλλαγές που παράγουν αυτό το εισόδημα, οι αρμόδιες φορολογικές αρχές δικαιούνται να προσδιορίσουν το εισόδημα βασιζόμενοι είτε σε αυθόρμητα στοιχεία, είτε σε οποιαδήποτε άλλη πληροφορία.

¹ Capone v. United States, 51 F.2d 609 (7th Cir. 1931).

<https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/51/609/1489179/>

² Guzik v. United States, 54 F.2d 618 (7th Cir. 1931), cert. denied, 285 U.S. 545.

<https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/54/618/1498085/>

³ United States Supreme Court, Holland v. United States (1954).

<https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/348/121.html>

⁴ Duke B.S. (1966), "Prosecutions for Attempts to Evade Income Tax: A Discordant View of a Procedural Hybrid", Yale Law School Legal Scholarship Repository, Vol. 76, pp. 10-15.

Αυτό μπορεί να σημαίνει τη χρήση μιας μεθόδου όπως της καθαρής θέσης, ή των τραπεζικών καταθέσεων, ή κάποια άλλη μέθοδος που βασίζεται σε γεγονότα για

την εν λόγω υπόθεση. Εφόσον η αξιολόγηση βασίζεται σε λογικά γεγονότα, θα είναι αποδεκτή, με την επιφύλαξη του δικαιώματος του φορολογούμενου να προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για το εισόδημα του. Ο Wise (2000) μελετώντας τις έμμεσες μεθόδους προσδιορισμού του μη δηλωθέντος εισοδήματος στις ΗΠΑ και τον Καναδά στα πλαίσια αντιμετώπισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, υποστήριξε ότι πέντε κύριες έμμεσες μέθοδοι (η καθαρή θέση του φορολογούμενου, οι δαπάνες του, το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων, η αρχή των αναλογιών και η σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών) αποδείξεως του αδήλωτου εισοδήματος χρησιμοποιούνται από τις αρμόδιες αρχές στην πράξη⁶. Ο Basto (2001) αμφισβήτησε την εφαρμογή των έμμεσων μεθόδων στις περιπτώσεις που παρουσιάζονται ανωμαλίες στην εξακρίβωση του δηλωθέντος εισοδήματος, καθώς όπως αναφέρει, οι ανωμαλίες αυτές δεν αποτελούν επαρκή προϋπόθεση για την χρήση τους. Υποστήριξε ότι ο προσδιορισμός του εισοδήματος με τεκμήρια θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί μόνο όταν είναι εντελώς αδύνατο να προσδιοριστεί με τα λογιστικά βιβλία και στοιχεία που παρέχει ο φορολογούμενος. Είναι ιδιαίτερος απαραίτητο τα λάθη, οι ανωμαλίες και οι ανακρίβειες να καθιστούν αδύνατο τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος. Επίσης κατά την εφαρμογή αυτών των μεθόδων, οι φορολογικοί ελεγκτές θα πρέπει να αποδείξουν ότι η χρήση έμμεσων μεθόδων καθίσταται ο μόνος τρόπος καθορισμού της φορολογικής βάσης⁷. Ο Makedonskiy (2005) αναφέρει ότι τα φορολογικά συστήματα των διαφόρων χωρών υπολογίζουν τους φόρους με την χρήση απλουστευμένων αρχών της λογιστικής ή με την χρήση έμμεσων μεθόδων εκτίμησης φορολογητέας ύλης, σε περιπτώσεις όπου υπάρχει έλλειψη ή απόκρυψη στοιχείων του φορολογούμενου. Το σύνολο των αρχών, τρόπων και όρων εφαρμογής των έμμεσων μεθόδων ρυθμίζονται σε εθνικό επίπεδο από την φορολογική νομοθεσία της κάθε χώρας και περιλαμβάνονται στο εκάστοτε εθνικό φορολογικό της σύστημα⁸. Σε μελέτη του ο OECD (2006) ασχολήθηκε με τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από επιλεγμένους φορείς εσόδων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των έμμεσων μεθόδων που

⁵Thuronyi V. (1996), "Tax Law Design and Drafting - Presumptive Taxation", International Monetary Fund, Vol. 1, Chapter 12, pp. 401-433

⁶ Wise M. R. (2000), "Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting", Sixth Annual Fraud Conference, Montreal, pp. 30-43.

⁷ Basto J. Xavier de, (2001), "O principio da tributacao do rendimento real e a Lei Geral Tributaria", Fiscalidade –Revista de Direito e Gestao Fiscal, No 5, pp.5-21

⁸ Makedonskiy N.S. (2005), "Taxation Mechanisms based on Simplified and Indirect Evaluation of Tax Liabilities", Russian-European Centre for Economic Policy

χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογουμένων κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων φορολογικού ελέγχου ως

μέσο αντιμετώπισης του φαινομένου των αδήλων εισοδημάτων από την πλευρά των φορολογουμένων.

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διεξήχθη σε επιλεγμένες χώρες σχετικά με τη χρήση των έμμεσων μεθόδων μέτρησης του εισοδήματος, με ιδιαίτερη έμφαση σε μέτρα που έχουν ληφθεί για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητάς τους, περιγράφοντας παράλληλα καθεμία από τις συνήθεις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην πράξη, το πότε κάθε μέθοδος θα πρέπει να χρησιμοποιείται, και την νομοθετική υποστήριξη για τη χρήση τους⁹. Το ADB Institute (2008) αναφέρεται στις έμμεσες μεθόδους ελέγχου ως ένα από τα εργαλεία ελέγχου που βασίζεται στην ακρίβεια, την αποτελεσματικότητα, την αντικειμενικότητα, τη διαφάνεια, και την συνέπεια στα πλαίσια εντοπισμού των αδήλων εισοδημάτων. Εστιάζει σε πέντε μεθόδους που βρίσκουν εφαρμογή στις χώρες της Ασίας και συγκεκριμένα στην αρχή της αναλογίας, το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών, την σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών, την καθαρή θέση του φορολογουμένου και την ανάλυση ρευστότητας του¹⁰.

Ο Winnings (2009) μελέτησε τον τρόπο ανακατασκευής του εισοδήματος του φορολογούμενου, των μεθόδων ελέγχου που χρησιμοποιούνται από το IRS των ΗΠΑ και τις στρατηγικές για την προστασία των δικαιωμάτων των φορολογουμένων. Σύμφωνα με την προσέγγιση του, αν ο φορολογούμενος δεν χρησιμοποιεί τακτικά μια λογιστική μέθοδο για να απεικονίζει το εισόδημά του ή η μέθοδος αυτή δεν αντανακλά στο πραγματικό του εισόδημα τότε οι φορολογικές αρχές εξουσιοδοτούν το IRS για να υπολογίσει ή να ανακατασκευάσει το φορολογητέο του εισόδημα, αφήνοντας στην δυνητική του ευχέρεια την επιλογή της μεθόδου ελέγχου¹¹. Σύμφωνα με τον Biber (2010), είναι απαραίτητο, για τον εντοπισμό και την αποτροπή της μη φορολογικής συμμόρφωσης, κάτι παραπάνω από μια απλή εξέταση των βιβλίων και στοιχείων του φορολογούμενου και απαιτείται μια ανάλυση των οικονομικών στοιχείων και υποθέσεων του, με σκοπό τη σωστή εκτίμηση των φορολογικών του υποχρεώσεων. Σε αυτό συμβάλουν οι άμεσες ή έμμεσες μέθοδοι ελέγχου.

⁹ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group, pp. 4-46.

¹⁰ ADBInstitute, «Tax Audit /Examinations for Enhancing Fairness in Taxation», Tax Administration Seminar V, Malaysia, June 2008

¹¹ Winnings P.W.(2009), "IRS Examination and Reconstruction of Income: Methods, Techniques and Taxpayer Rights", *Journal of Tax Practice & Procedure*, June-July 2009, pp. 51-64

Οι έμμεσες μέθοδοι έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τους ελεγκτές στον αντικειμενικό προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων όταν τα βιβλία και στοιχεία είτε δεν είναι διαθέσιμα ή δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς την οικονομική κατάσταση του φορολογούμενου, συμβάλλοντας σημαντικά στην εκτίμηση του

κινδύνου και τον έλεγχο της ακρίβειας των ισχυρισμών του¹². Σύμφωνα με τον Townsend (2011), επειδή οι ΗΠΑ σε αρκετές εγκληματικές και αστικές υποθέσεις δεν καταφέρνει να συγκεντρώσει αρκετά αποδεικτικά στοιχεία με την χρήση των άμεσων μεθόδων, μπορεί να χρησιμοποιεί τις έμμεσες τεχνικές. Όπως αναφέρει, με την χρήση των έμμεσων μεθόδων μπορεί να αναδομηθεί η φορολογική εικόνα του φορολογούμενου χωρίς να χρησιμοποιείται ως αφετηρία η φορολογική του δήλωση, τα βιβλία και τα στοιχεία του¹³. Ο Jacobs (2013), μελέτησε την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και τον εντοπισμό της φορολογικής απάτης στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, τον συνδυασμό των επιλογών και εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την αναμόρφωση του φορολογητέου εισοδήματος που αναφέρονται ως έμμεσες τεχνικές ελέγχου και διακρίνονται σε έξι κατηγορίες: τις συναλλαγές σε μετρητά του φορολογούμενου, την ανάλυση της ρευστότητας του, την καθαρή θέση του, το ύψος των τραπεζικών του καταθέσεων, την αρχή της αναλογίας και τη σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών. Σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες, οι δικαστικές αρχές αναγνωρίζουν τη σωστή χρήση των έμμεσων τεχνικών, ως μια νόμιμη και βιώσιμη εκτίμηση και τα θεωρούν κατάλληλα αποδεικτικά τεκμήρια τόσο σε περιπτώσεις όπου ο φορολογούμενος έχει ελλιπή αρχεία ή αρνείται να συνεργαστεί με τις φορολογικές αρχές, όσο και σε ποινικές περιπτώσεις απάτης και φοροδιαφυγής¹⁴. Ο Δαλιάνης (2013) αξιολογεί τους ελέγχους που διενεργεί το Υπουργείο Οικονομικών στην Ελλάδα με βάση νέες τεχνικές και μεθόδους. Οι φορολογικές αρχές προσδιορίζουν το πραγματικό φορολογητέο εισόδημα των φυσικών προσώπων, με τη μέθοδο τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου (της ανάλυσης ρευστότητας, της καθαρής θέσης και των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά) που εφαρμόζονται του τακτικού ελέγχου με σκοπό τον προσδιορισμό του πραγματικού φορολογητέου εισοδήματος.

¹² Biber E. (2010), Revenue Administration: Taxpayer Audit – Use of Indirect Methods, Technical Notes and Manuals, International Monetary Fund, pp. 1-5

¹³ Townsend J. (2011), “Confusion in the Court of Appeals about the Indirect Method of Proof”, LexisNexis Legal Newsroom. <https://www.lexisnexis.com/LegalNewsRoom/tax-law/b/tax-policy-blog/posts/confusion-in-the-court-of-appeals-about-the-indirect-method-of-proof>

¹⁴ Jacobs A. (2013), “Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean”, United States Agency for International Development, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 15-16.

Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται σε βάθος αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, πληροφορίες και οικονομικά δεδομένα που σχετίζονται με την περιουσία, τα έσοδα και τις δαπάνες, προσδιορίζει το πραγματικό εισόδημα του φορολογουμένου. Εκτιμά, ωστόσο, ότι ο διαθέσιμος ελεγκτικός μηχανισμός δεν επαρκεί για να ελέγξει

τις χιλιάδες εκκρεμείς υποθέσεις, ενώ οι τεχνικές αυτές δεν οδηγούν σε αποδοτικά αποτελέσματα και θα πρέπει να αναζητηθούν άλλοι τρόποι περαιώσης αυτών των υποθέσεων, όπως η αυτοτελής φορολόγηση¹⁵. Σύμφωνα με τον Charles Rettig (2014), οι έμμεσες τεχνικές δε χρειάζεται να είναι απόλυτα ακριβείς, αλλά πρέπει να είναι λογικές υπό το πρίσμα των γεγονότων και περιστάσεων που περιβάλλουν την υπόθεση. Ο ίδιος ο συγγραφέας σε σχετικό άρθρο του, αναφέρει επίσης ότι η χρήση των έμμεσων τεχνικών δεν λειτουργεί ως υποκατάστατο εργαλείο για τη συμφωνία μεταξύ λογιστικών αρχείων και βιβλίων, όπως επίσης και η ύπαρξη και παρουσίαση των τελευταίων δεν αποκλείει τη χρήση έμμεσων τεχνικών¹⁶. Συνεπώς αντικείμενο των έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι η εξεύρεση μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης μέσω μιας μεθοδολογίας που αξιοποιεί τα στοιχεία, τις πληροφορίες και τα δεδομένα για έσοδα κάθε πηγής και πραγματοποιηθείσες δαπάνες πάσης φύσεως, που η υπηρεσία διαθέτει ή συγκεντρώνει, για τον ελεγχόμενο και την οικογένεια του¹⁷. Ο Λιόλιος (2014) αναφέρθηκε στις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου, λέγοντας πως σε αρκετά οικονομικά εγκλήματα οι ελεγκτές δεν έχουν πρόσβαση στα βιβλία και στοιχεία του κατηγορούμενου (φορολογούμενου).

Επομένως, θα πρέπει να γίνει κάποια έμμεση προσέγγιση χρησιμοποιώντας τις μεθόδους των δαπανών, της καθαρής θέσης, και των τραπεζικών καταθέσεων. Από τα στοιχεία που προκύπτουν από αυτές τις μεθόδους οι ελεγκτές προβαίνουν σε άλλα συμπεράσματα για την φορολογική εικόνα του υποκειμένου (είναι δηλαδή συμπερασματικές). Προσθέτει επίσης ότι τα δικαστήρια (στις ΗΠΑ) έχουν εγκρίνει τη χρησιμοποίησή τους στον καθορισμό εισοδήματος για αστικές και ποινικές υποθέσεις, βασιζόμενα στη θεωρία ότι η απόδειξη ύπαρξης κεφαλαίων και περιουσιακών στοιχείων χωρίς δικαιολογητικά στα χέρια του υποκειμένου μπορούν να στοιχειοθετήσουν μια καταρχήν απόδειξη για ελλιπή δήλωση εισοδήματος¹⁸.

Με το θέμα της τεκμαρτής φορολόγησης που συνδέεται γενικά με την παραοικονομία ασχολήθηκαν οι Kasipillai και Chen (2014). Στο πλαίσιο του φόρου εισοδήματος, ορισμένες κατηγορίες φορολογουμένων μπορεί να ξεφύγουν από τις

¹⁵ Γιώργος Δαλιάνης, «Έλεγχοι για αδικαιολόγητο πλουτισμό», www.capital.gr, Νοέμβριος 2013

¹⁶ Rettig P.C. (2014), "Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income", *Journal of Tax Practice & Procedure*, pp. 19-24

¹⁷ ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 10.5.2013 «Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων

¹⁸ Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ

φορολογικές υποχρεώσεις τους πιο εύκολα από ό, τι άλλες. Η τεκμαρτή φορολόγηση βασίζεται σε έμμεσες μεθόδους για την εξακρίβωση των φορολογικών υποχρεώσεων. Έτσι, αντί για τον προσδιορισμό του πραγματικού φορολογητέου εισοδήματος, κάποιες άλλες μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται ως βάση για τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που οι συναλλαγές γίνονται σε μεγάλο βαθμό σε μετρητά και η απόκρυψη εσόδων γίνεται εύκολα¹⁹.

Σύμφωνα με τον Hodsdon (2014), οι έμμεσες μέθοδοι είναι τεχνικές για την αναμόρφωση του εισοδήματος, όταν δεν υπάρχουν σωστές δηλώσεις και στοιχεία και χρησιμοποιούνται όταν οι φορολογούμενοι δεν συνεργάζονται με τις αρμόδιες φορολογικές αρχές. Σε γενικές γραμμές, είναι σχετικά εύκολο να καθοριστεί το εισόδημα και το ύψος του φόρου για ορισμένες κατηγορίες φορολογουμένων, όπως οι μισθωτοί. Ωστόσο, υπάρχουν και λιγότερο σαφείς πηγές εισοδήματος. Ο προσδιορισμός του εισοδήματος αποτελεί μια επιστήμη. Ενώ η επαλήθευση των δαπανών είναι σχετικά εύκολη, ο προσδιορισμός του εισοδήματος απαιτεί μια στοχευμένη μεθοδολογία. Στα πλαίσια αυτά, μια έμμεση μέθοδος δίνει ένα πιο ρεαλιστικό ποσό του εισοδήματος που μπορεί να δίνει είτε μια τελική εικόνα είτε το σημείο εκκίνησης για περαιτέρω συζητήσεις και διαδικασίες²⁰.

Ο Μελάς (2015) παρατηρεί ότι η όλη διαδικασία των έμμεσων μεθόδων ελέγχου δεν αποτελεί τίποτε άλλο από έλεγχο περιουσιακής κατάστασης (πόθε νέσχες) του φορολογουμένου σε προσωπικό επίπεδο, με την αναζήτηση τυχόν ετήσιων αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων του (πάγια περιουσιακά στοιχεία, τραπεζικές καταθέσεις κλπ.) από μη εμφανείς πηγές. Αναφέρει ότι η όλη μεθοδολογία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται σε αντίστοιχη που χρησιμοποιεί η Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία (IRS – Internal Revenue Service). Υποστηρίζει ότι η διαδικασία των έμμεσων τεχνικών σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία είναι απόλυτη, δηλαδή αν ο ελεγχόμενος δεν μπορεί να αποδείξει άμεσα τη νόμιμη πηγή ενός εισοδήματος τότε αυτό θεωρείται ότι αποκτήθηκε από μη προσδιορισμένη παράνομη πηγή και φορολογείται²¹.

Η Coenen (2015) υποστηρίζει ότι η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη μέθοδος της απόδειξης εισοδήματος ενός ατόμου είναι η ανάλυση του τρόπου ζωής του. Χρησιμοποιείται τόσο από τους κρατικούς φορείς όσο και τους συνηγόρους υπεράσπισης για την απόδειξη ή διάψευση της ύπαρξης αδήλωτων εισοδημάτων. Η ανάλυση του τρόπου ζωής επιχειρεί να ποσοτικοποιήσει τα έξοδα διαβίωσης ενός ατόμου και να συγκρίνει αυτές τις δαπάνες με τις γνωστές πηγές εισοδήματος. Τυχόν διαφορές μπορούν να αποδοθούν σε κρυφό εισόδημα.

¹⁹ Jeyapalan Kasipillai, Loo Ern Chen, « Relevant Areas for Research to Gain Insight into Taxation Issues», MTRF Report, March 2014

²⁰ Nicole Hodsdon, «Hidden Reserves: How Much is Your Debtor Drawing from the Underground Economy?», MCAA Child Support Conference, May 2014.

²¹ Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 2-4.

Υποστηρίζει ότι υπάρχουν διάφορες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των αδήλωτων εισοδημάτων, και αναγνωρίζονται από τα δικαστήρια ως έγκυρες μέθοδοι υπολογισμού των εισοδημάτων. Οι αρμόδιες φορολογικές υπηρεσίες χρησιμοποιούν έμμεσες μεθόδους υπολογισμού του φορολογητέου εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένης της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων και της μεθόδου της καθαρής θέσης²². Σύμφωνα τους Martins και Sa (2015), σε περιπτώσεις όπου η διόρθωση λαθών, όπως του μη ακριβή προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος,

αρκεί για την αποκατάσταση της αξιοπιστίας των λογιστικών βιβλίων και αρχείων, η χρήση έμμεσων μεθόδων δεν δικαιολογείται. Αν όμως, ακόμη και με αυτές τις διορθώσεις, εξακολουθούν να υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να μην αναγνωριστεί η λογιστική ως μια θεμέλια βάση για τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος, τότε οι έμμεσες μέθοδοι ή τα τεκμήρια πρέπει να επιστρατεύονται ως φορολογικό εργαλείο²³.

Ο Μπάρμπας (2016), στην προσπάθεια του να ερμηνεύσει τα άρθρα του ν.4174/2013 αναφέρει ότι η φορολόγηση της επαύξησης περιουσίας είναι σύμφωνη με την αρχή της νομιμότητας του φόρου (άρθρο 78 παρ.1 και 4 του Συντάγματος). Με τις αποφάσεις 2184/1986 και 588/1980, το ΣτΕ έκρινε ότι η φορολόγηση της επαύξησης περιουσίας, ακόμη και αν δεν προκύπτει με σαφήνεια η προέλευσή της, δεν είναι αντισυνταγματική, με την προϋπόθεση ότι κατονομάζεται ως εισόδημα από τον νομοθέτη. Επιπλέον σημειώνει ότι οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου αποσκοπούν κυρίως στην αντιμετώπιση της καταχρηστικής φοροαποφυγής και ότι αναμένεται να δημιουργήσει σοβαρά νομικά προβλήματα, λόγω της πάγιας νομολογίας του ΣτΕ, η οποία απαιτεί αυτοτελή έλεγχο για τον προσδιορισμό των ακαθαρίστων εσόδων για τον Φ.Π.Α., σε σχέση με εκείνο του Φόρου Εισοδήματος²⁴. Τέλος, οι C. Rosenthal και L. Rothenberg (2019) σε άρθρο τους αναφέρουν ότι από την στιγμή που ο φορολογούμενος αποφασίζει να έχει ανεπαρκή αρχεία, στους ελεγκτές παρέχεται σημαντικό περιθώριο επιλογής μιας μεθοδολογίας έμμεσου ελέγχου. Η μεθοδολογία του ελεγκτή πρέπει να υπολογιστεί εύλογα ώστε να αντικατοπτρίζει τον οφειλόμενο φόρο, αλλά τα δικαστήρια έχουν καταστεί σαφή ότι δεν απαιτείται ακρίβεια. Ωστόσο, οι ελεγκτές δεν έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν οποιαδήποτε έμμεση μέθοδο, αλλά η μέθοδος αυτή του ελεγκτή θα πρέπει να είναι «εύλογη» και η προκύπτουσα αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι «εσφαλμένη»²⁵.

²²CoenenT., (2015) “Lifestyle Analysis in Criminal Cases: Proving Income Without Full Documentation”. <http://www.sequenceinc.com>

²³ Martins, A. and Sa, C., (2015), “Accounting errors, financial information and presumption-based taxation the Portuguese case”, Observatorio de Economia e Geastao de Fraude (OBEGEF).

²⁴ Μπάρμπας Ν. (2016), Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, (Ν. 4172/2013), Κατ’ άρθρο ερμηνεία, Εκδόσεις Σάκκουλα Origin of Income and Assets”, Journal of Accounting and Management, vol.07, no. 02, pp. 27-40.

²⁵ Rosenthal, Corey L., Rothenberg, Lance E., “How to Win a New York Sales Tax Audit, Despite Poor Recordkeeping”, The CPA Journal, New York, Vol. 89, Iss. 3, pp. 62-63

Μια ακόμα έρευνα του 2019, που χαρακτηρίζεται ως σπονδυλωτή σε παγκόσμιο και ατομικό επίπεδο, πραγματοποιείται την αποτελεσματική χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου στους φορολογικούς ελέγχους. Η έρευνα αυτή χρησιμοποιεί

διαχωρισμένες αναπαραστάσεις ώστε να καταλήξει στην πρόβλεψη αποτελεσματικών και χρήσιμων ελεγκτικών μοντέλων. Παρέχει λύση στο θέμα της έμμεσης επιρροής μειώνοντας το πρόβλημα άμεσης επιρροής για να είναι εφικτή η χρήση υπαρχόντων τεχνικών. Σύμφωνα με την εν λόγω έρευνα, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι επιτυχημένο και λειτουργεί σε διάφορα προβλήματα και τύπους δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της ταξινόμησης και της παλινδρόμησης, καθώς και αριθμητικών και κατηγορικών στοιχείων (Marx C.,PhillipsR., FriedlerS., ScheideggerC., 2019).Προκύπτει, λοιπόν, ότι οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των αδήλωτων εισοδημάτων, όταν οι παραδοσιακές άμεσες τεχνικές ελέγχου είναι αναποτελεσματικές. Με τη χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου επανεξετάζεται η φορολογική εικόνα του ελεγχόμενου και εφόσον προκύψει από τον έλεγχο ότι υπάρχει εισόδημα το οποίο δεν έχει δηλωθεί, υπόκειται σε φορολόγηση.

Η ανάγκη για εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος παγκοσμίως, ανέδειξε και την ανάγκη για την δημιουργία νέων μεθόδων και τακτικών, που θα αποτελούν εργαλεία στα χέρια της Φορολογικής Διοίκησης, για έναν καλύτερο, πιο επαρκή και αποτελεσματικό φορολογικό έλεγχο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ, ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ, ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Εισαγωγικά

Σε αυτό το κεφάλαιο θα προσεγγίσουμε την έννοια της φοροδιαφυγής, τις αιτίες που τη δημιουργούν, τις συνέπειες που απορρέουν από την φοροδιαφυγή, την έννοια, το σκοπό και τα είδη του φορολογικού ελέγχου, τις αρμόδιες αρχές που διενεργούν τον φορολογικό έλεγχο, το νομοθετικό πλαίσιο καθώς και τους κινδύνους που απορρέουν από την παραγραφή των φορολογικών υποθέσεων.

3.1 Φοροδιαφυγή

Σύμφωνα με τον κώδικα Φορολογικής διαδικασίας (Ν.4174/2013) στο άρθρο 55 παράγραφος 1 ως φοροδιαφυγή νοείται :

- ✓ η απόκρυψη καθαρών εισοδημάτων από οποιαδήποτε πηγή με μη υποβολή δήλωσης ή με υποβολή ανακριβούς δήλωσης και με σκοπό τη μη πληρωμή φόρου εισοδήματος. Ως απόκρυψη καθαρών εισοδημάτων νοείται και η περίπτωση κατά την οποία καταχωρούνται στα βιβλία πλασματικές ή εικονικές ολικά ή μερικά δαπάνες ή γίνεται επίκληση στη φορολογική δήλωση τέτοιων δαπανών, ώστε να μην εμφανίζονται καθαρά εισοδήματα ή να εμφανίζονται αυτά μειωμένα,
- ✓ η μη απόδοση, ανακριβής απόδοση, συμψηφισμός, έκπτωση ή διακράτηση φόρου προστιθέμενης αξίας και παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, καθώς και η μη υποβολή δήλωσης ή η υποβολή ανακριβούς δήλωσης με σκοπό τη μη πληρωμή των παραπάνω φόρων τελών ή εισφορών, εφόσον προβλέπεται από τις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας που αφορά φόρους που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα,
- ✓ η είσπραξη επιστροφής των παραπάνω φόρων από τη Φορολογική Διοίκηση μετά από παραπλάνηση της Φορολογικής Διοίκησης με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων,
- ✓ η έκδοση πλαστών φορολογικών στοιχείων, καθώς και η νόθευση φορολογικών στοιχείων. Θεωρείται ως πλαστό και το φορολογικό στοιχείο που έχει διατηρηθεί ή σφραγιστεί με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς να έχει καταχωριστεί στα οικεία βιβλία της αρμόδιας φορολογικής αρχής σχετική πράξη θεώρησής του και εφόσον η μη καταχώριση τελεί σε γνώση του υπόχρεου για τη θεώρηση του φορολογικού στοιχείου. Θεωρείται ως πλαστό και το φορολογικό στοιχείο και όταν οι αξίες που αναγράφονται στο πρωτότυπο και στο αντίτυπο αυτού, το οποίο χρησιμοποιείται για φορολογικούς σκοπούς είναι διαφορετικές,
- ✓ η έκδοση εικονικών φορολογικών στοιχείων και η αποδοχή αυτών. Εικονικό είναι το στοιχείο που εκδίδεται για συναλλαγή ανύπαρκτη στο σύνολό της ή για μέρος αυτής ή για συναλλαγή που πραγματοποιήθηκε από πρόσωπα διαφορετικά από αυτά που αναγράφονται στο στοιχείο ή το ένα από αυτά είναι άγνωστο φορολογικώς πρόσωπο, με την έννοια ότι δεν έχει δηλώσει την έναρξη του επιτηδεύματός του ούτε έχει θεωρήσει στοιχεία στην κατά τόπο αρμόδια, σύμφωνα με την αναγραφόμενη στο στοιχείο διεύθυνση, φορολογική αρχή.

Εικονικό είναι επίσης το στοιχείο που φέρεται ότι εκδόθηκε ή έχει ληφθεί από εικονική εταιρία, κοινοπραξία, κοινωνία ή άλλη οποιασδήποτε μορφής επιχείρηση ή από φυσικό πρόσωπο για το οποίο αποδεικνύεται, ότι είναι παντελώς αμέτοχο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή, οπότε στην τελευταία αυτή περίπτωση η σχετική διοικητική κύρωση επιβάλλεται, καθώς και η ποινική δίωξη ασκείται κατά του πραγματικού υπευθύνου που υποκρύπτεται. Τα φορολογικά στοιχεία στα οποία αναγράφεται αξία συναλλαγής κατώτερη της πραγματικής θεωρούνται πάντοτε για τους σκοπούς του παρόντος νόμου ως ανακριβή, ενώ τα φορολογικά στοιχεία στα οποία αναγράφεται αξία μεγαλύτερη της πραγματικής θεωρούνται ως εικονικά κατά το μέρος της μεγαλύτερης αυτής αξίας»

Σύμφωνα με τον παραπάνω εννοιολογικό προσδιορισμό της φοροδιαφυγής παρατηρείται ότι ο όρος αυτός έχει ταυτιστεί με την παράνομη δραστηριότητα με αποτέλεσμα τον περιορισμό της οικονομικής επιβάρυνσης.

Πολλοί αναλυτές αναφέρουν το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό για να ορίσουν την έννοια της φοροδιαφυγής. Ειδικότερα ο Τάτσος Ν.²⁶ ορίζει την φοροδιαφυγή ως το εισόδημα που προέρχεται από παράνομες ενέργειες με στόχο τον περιορισμό της οικονομικής τους επιβάρυνσης, ήτοι μέσω απόκρυψης πωλήσεων από τις επιχειρήσεις, απόκρυψη εισοδημάτων από τους φορολογουμένους. Επίσης η μη απόδοση του οφειλόμενου φόρου όπως πχ η μη καταβολή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, η μη έκδοση αποδείξεων λιανικών συναλλαγών καθώς και η καταχώρηση στις περιοδικές δηλώσεις ΦΠΑ εικονικών τιμολογίων δαπανών για περιορισμό του οφειλόμενου ΦΠΑ.

Δεδομένου ότι με τον όρο φοροδιαφυγή ορίζεται το ποσό του εισοδήματος που αποκρύβεται από τους φορολογουμένους, ορισμένοι αναλυτές έχουν προβεί σε διαχωρισμό του εν λόγω εισοδήματος που αποκρύβεται σε δύο ειδών: α) Σε αυτό που προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα και με τον όρο παράνομη νοείται η μη νόμιμη αγορά είτε η παράνομη συναλλαγή όπως πχ. οι πωλήσεις όπλων, λαθρεμπόριο πωλήσεις ναρκωτικών ουσιών β) Στο εισόδημα που παρότι προέρχεται από νόμιμες αγορές εντούτοις δεν δηλώνεται από τους φορολογουμένους και γ) Σε εισόδημα που δημιουργείται σε νόμιμες δραστηριότητες αλλά εκτός των οργανωμένων αγορών και ως εκ τούτου δεν καταγράφεται ως εισόδημα από οποιαδήποτε πηγή.

²⁶Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, σελ.86

Σύμφωνα με το λεξικό του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), η οποία ορίζει την φοροδιαφυγή ως έναν όρο που είναι δύσκολο να οριστεί, όμως χρησιμοποιείται γενικά για παράνομες ρυθμίσεις όπου η φορολογική υποχρέωση αποκρύπτεται ή αγνοείται, δηλαδή ο φορολογούμενος πληρώνει λιγότερο φόρο από ότι

νομικά υποχρεούται, αποκρύπτοντας εισόδημα ή πληροφορίες από τις φορολογικές Αρχές²⁷.

Η φοροδιαφυγή αναφέρεται στην Ελληνική Νομοθεσία στο Κεφάλαιο 12 (Εγκλήματα Φοροδιαφυγής – Ποινικές Κυρώσεις) του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Κ.Φ.Δ.) ν.4174/2013 και συγκεκριμένα στο Άρθρο 66, όπου έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος αποκρύπτει από τα αρμόδια όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη, προκειμένου με πρόθεση να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ)²⁸.

3.2 Παράγοντες που συμβάλουν στη Φοροδιαφυγή

Από μία επισκόπηση στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και αρθρογραφία, οι κυριότεροι παράγοντες που ευθύνονται και προάγουν την τάση για φοροδιαφυγή αφορούν:

- ✓ Το ύψος των φορολογικών συντελεστών.
- ✓ Την μικρή πιθανότητα εντοπισμού της φοροδιαφυγής, την επιβολή ποινής και το ύψος αυτής.
- ✓ Το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του πληθυσμού.
- ✓ Την κατανομή του φορολογικού βάρους μεταξύ δυνατών και αδυνάμων και το αίσθημα δικαίου, ως αποτέλεσμα.
- ✓ Τη φορολογική κουλτούρα των πολιτών.
- ✓ Την ανυπαρξία πολιτικής βούλησης.
- ✓ Τη γραφειοκρατία.
- ✓ Τη διοικητική ανεπάρκεια, την πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων, την πολυνομία και κακονομία και τις δικονομικές καθυστερήσεις που δυσχεραίνουν την επίτευξη των στόχων της οικονομικής πολιτικής και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

²⁷OECD - Glossary of Tax Terms, σελ. 10

²⁸ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013. <https://www.taxheaven.gr/law/4174/2013>

3.3 Επιπτώσεις της Φοροδιαφυγής

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα του παγκόσμιου οικονομικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος. Οι οικονομίες πολλών

κρατών έχουν πληγεί και αναζητούν εναλλακτικούς τρόπους άντλησης εσόδων. Στη χώρα μας το φαινόμενο έχει πάρει μεγαλύτερες διαστάσεις εμποδίζοντας την οικονομική ανάπτυξη της και τη διαχείριση του δημόσιου χρέους της, έχουν συμβάλει στην πρόσφατη οικονομική κρίση και έχουν επιδεινώσει το βιοτικό επίπεδο όλων μας.

Ειδικότερα οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής σχετίζονται με την άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών νομοταγών πολιτών, τον περιορισμό της αναδιανεμητικής λειτουργίας της φορολογίας και την καταστρατήγηση της ίσης φορολογικής μεταχείρισης ατόμων με όμοιο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στο βαθμό που αφαιρεί από το Δημόσιο πόρους που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τη χρηματοδότηση κρατικών δαπανών, η φοροδιαφυγή οδηγεί σε αύξηση των δανειακών αναγκών του κράτους και περιορισμένη δυνατότητα δημόσιων επενδύσεων, συνθήκες που με τη σειρά τους, οδηγούν σε ένα φαύλο κύκλο αύξησης της φορολογίας, ο οποίος εντείνει τα κίνητρα για φοροδιαφυγή.

3.4 Φοροδιαφυγή - Φοροαποφυγή

Συχνά, υπάρχει σύγχυση μεταξύ των εννοιών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Ενώ η φοροδιαφυγή είναι παράνομη πράξη και διώκεται ποινικά, η φοροαποφυγή διαπράττεται στα πλαίσια της νομιμότητας. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, η φοροαποφυγή ορίζεται ως η οποιαδήποτε νόμιμη διαδικασία ή τρόπος για την αποφυγή πληρωμής φόρων²⁹.

3.5 Φοροαποφυγή

Με τον όρο Φοροαποφυγή εννοούμε την ενέργεια που πραγματοποιεί κάθε φυσικό – νομικό πρόσωπο εκμεταλλεόμενο κενά στους φορολογικούς νόμους και διατάξεις της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται και φορολογείται, ώστε να μειώσει την φορολογική του επιβάρυνση καθώς επίσης και τις ενέργειες που προβαίνει δημιουργώντας τεχνητές διευθετήσεις παραβαίνοντας όχι τον τύπο αλλά το πνεύμα του νόμου. Για την καταπολέμηση της Φοροαποφυγής έχει οριστεί το Νομικό Πλαίσιο για τον προσδιορισμό και την διάκριση αυτής από την Φοροδιαφυγή.

²⁹ ΤτΕ, Φοροαποφυγή-Φοροδιαφυγή, Τεύχος 13-14, 2011

3.6 Τρόποι Αντιμετώπισης

Η Φορολογική Διοίκηση στην προσπάθειά της να αυξήσει την φορολογική συμμόρφωση των φορολογουμένων προβαίνει σε χάραξη στρατηγικής αύξησης της πίεσης μετατόπισης των φορολογουμένων από τους μη συμμορφωμένους σε

συμμορφωμένους με κύρια στοιχεία αυτής τα κάτωθι : Διευκόλυνση Οικειοθελούς Συμμόρφωσης, Προληπτική Επικοινωνία με ομάδες που ρέπουν προς τη μη συμμόρφωση, εντοπισμός μη συμμορφούμενων, ενημέρωση εντοπισμού, κλήση για οικειοθελή συμμόρφωση, μερικός έλεγχος, Πλήρης έλεγχος. Οι παραπάνω δράσεις ακολουθούν μία λογική συνέχεια η οποία έχει ως κύρια βάση την αντιμετώπιση των κινδύνων αξιοποιώντας στο μέγιστο βαθμό την σχέση κόστους οφέλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1 Έννοια φορολογικού ελέγχου

Φορολογικός είναι ο έλεγχος που ασκείται από τα αρμόδια όργανα της ΑΑΔΕ, περιλαμβάνει το σύνολο των ελεγκτικών διαδικασιών και επαληθεύσεων και αποσκοπεί στον καθορισμό της φορολογητέας ύλης και των φορολογικών υποχρεώσεων των ελεγχόμενων φορολογούμενων φυσικών και νομικών προσώπων. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει τον έλεγχο της ακρίβειας των επιδιδόμενων δηλώσεων και την έρευνα για την εξακρίβωση των υπόχρεων που δεν έχουν υποβάλει δήλωση. Σημαντική είναι η διασαφήνιση των επί μέρους σταδίων που ακολουθούνται στην πορεία ενός ελέγχου. Αρχικά επιλέγεται το υποκείμενο του ελέγχου με την έκδοση της εντολής ελέγχου. Στην συνέχεια ο φορολογικός ελεγκτής αναλύει το φάκελο διενεργώντας τις εκάστοτε ελεγκτικές επαληθεύσεις πάνω στις οποίες θα στηριχτεί ώστε να συντάξει το σημείωμα διαπιστώσεων και την έκθεση ελέγχου με τελικό σκοπό την επιβολή του προστίμου που αναλογεί και την κοινοποίηση αυτού στον υπό εξέταση φορολογούμενο.

4.2 Σκοπός φορολογικού ελέγχου

Απώτερος σκοπός των φορολογικών ελέγχων είναι η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Αναλυτικά, η φορολογική διοίκηση έχει ως σκοπό:

- ✓ Τη διαπίστωση της υποβολής των φορολογικών δηλώσεων και άλλων καταστάσεων που προβλέπονται από τη φορολογική νομοθεσία καθώς και την ακρίβεια των στοιχείων που περιλαμβάνουν.
- ✓ Τον έλεγχο τήρησης βιβλίων και έκδοσης στοιχείων σύμφωνα με τις αρχές της λογιστικής και σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται από τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ).
- ✓ Την επαλήθευση των δεδομένων των δηλώσεων σε σχέση με τα οικονομικά αποτελέσματα που προκύπτουν από τα τηρούμενα λογιστικά βιβλία.
- ✓ Τον έλεγχο εγγράφων και την αξιοποίηση πληροφοριών που σχετίζονται με τη δραστηριότητα και τις συναλλαγές του ελεγχόμενου.
- ✓ Τον εντοπισμό πράξεων και παραλήψεων που οδηγούν στην καταστρατήγηση των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας.
- ✓ Τον έλεγχο απόδοσης στο δημόσιο όλων των οφειλόμενων φόρων, τελών και εισφορών.
και
- ✓ Τον προσδιορισμό των οικονομικών αποτελεσμάτων και του φορολογητέου εισοδήματος, σύμφωνα με τα ευρήματα και τις διαπιστώσεις του ελέγχου και ο καταλογισμός των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία φόρων³⁰.

Η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζει η νομοθεσία, και χρησιμοποιώντας μεθόδους, οι οποίες προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής

Διαδικασίας. Ο ρόλος του ελέγχου, μέσω του προσδιορισμού των φορολογικών υποχρεώσεων των φυσικών και νομικών προσώπων, ενέχει καίριας σημασίας και στην εισροή των δημοσίων εσόδων. Ο φορολογικός έλεγχος αποτελεί πυλώνα στην πάταξη της φοροδιαφυγής και εκπληρώνει το σκοπό του με τη δημιουργία φορολογικής συνείδησης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, εφόσον η βασική πηγή άντλησής τους είναι μέσω της φορολόγησης, να εξασφαλίζεται η αύξηση και η είσπραξή τους, ο περιορισμός της παραβατικής συμπεριφοράς, η επιβολή των αναλογούντων προστίμων και τελικά η επίτευξη της συμμόρφωσης. Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως εάν ο φορολογικός έλεγχος επιτελέσει το σκοπό του, το κράτος αντλεί τους αναγκαίους πόρους ώστε να καταπολεμήσει την οικονομική κρίση που τα τελευταία χρόνια πλήττει τη χώρα και τελικά να οδηγηθεί σε οικονομική και κοινωνική σταθερότητα, σε άσκηση αποδοτικής δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής και σύντομα ακόμα και σε ανάπτυξη. Διαπιστώνουμε πως είναι ίσως το αποτελεσματικότερο «όπλο» του Κράτους για τη διασφάλιση των συμφερόντων του, αλλά και ένα μέσο διηνεκούς εξασφάλισης της είσπραξης των αναμενόμενων μελλοντικών του εσόδων. Ένας αποτελεσματικός, δίκαιος και αμερόληπτος φορολογικός έλεγχος δημιουργεί στους φορολογούμενους την αίσθηση και την πεποίθηση ότι ο καθένας συνεισφέρει ανάλογα με τη φοροδοτική του ικανότητα.

Συνολικά, η αποτελεσματικότητα των φορολογικών ελέγχων συμβάλλει:

- ✓ στην αύξηση των δημοσίων εσόδων
- ✓ στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης
- ✓ στην δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών

³⁰ Νεγκάκης Ι. Χρήστος και Ταχυνάκης Π. (2017) Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη, σελ. 352-387

4.3 Είδη φορολογικού ελέγχου

Σύμφωνα με τον νέο Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, ο έλεγχος της εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων μπορεί να έχει τη μορφή του φορολογικού ελέγχου από το γραφείο της Φορολογικής Διοίκησης ή του επιτόπιου φορολογικού ελέγχου. Στην περίπτωση φορολογικού ελέγχου από το γραφείο της Φορολογικής Διοίκησης, αυτή αξιοποιεί κάθε στοιχείο που έχει στην κατοχή της όπως για παράδειγμα οι οικονομικές καταστάσεις, οι δηλώσεις και τα λοιπά στοιχεία που υποβάλλει ο φορολογούμενος καθώς και οποιοδήποτε έγγραφο ή πληροφορία περιήλθε από τρίτους. Το είδος των φορολογικών ελέγχων φυσικών προσώπων περιγράφεται με

τις ακόλουθες διατάξεις. Στο άρθρο 23 του Ν. 4174/13 "Εξουσίες Φορολογικής Διοίκησης" (όπως τροποποιήθηκε με τις παρ. 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 45 του ν. 4223/2013 και την παρ. 9 του άρθρου 40 του ν. 4410/2016) προβλέπονται οι μορφές του φορολογικού ελέγχου με σαφή διάκριση σε έλεγχο γραφείου και σε επιτόπιο φορολογικό έλεγχο³¹:

Η διάρκεια του ελέγχου σχετίζεται άμεσα τόσο με το χαρακτηρισμό του ελέγχου ως πλήρη ή μερικό όσο και με τα δεδομένα της κάθε υπόθεσης όπως είναι το μέγεθος της επιχείρησης, το αντικείμενο των εργασιών, ο βαθμός δυσκολίας κα. Η διάρκεια του ελέγχου θα πρέπει να διασφαλίζει την διενέργεια του με σχετική άνεση χρόνου δεδομένου ότι μπορεί να παραταθεί μία φορά κατά έξι μήνες και περαιτέρω παράταση για ακόμη έξι σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Με βάση τα παραπάνω, διαπιστώνονται δύο είδη φορολογικού ελέγχου:

- ✓ πλήρης έλεγχος είναι αυτός που διενεργείται για όλες τις φορολογίες και όλα τα φορολογικά αντικείμενα καθώς και για τις εισφορές και τα τέλη ο οποίος είναι και οριστικός
- ✓ μερικός έλεγχος αυτός που δεν συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά του πλήρους ελέγχου³²

Μια ξεχωριστή διαδικασία φορολογικού ελέγχου που έχει εισαχθεί στην ελληνική νομοθεσία τα τελευταία χρόνια αποτελεί το φορολογικό πιστοποιητικό, που αφορά τις Ανώνυμες Εταιρείες και τις Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης που οι ετήσιες οικονομικές τους καταστάσεις ελέγχονται από νόμιμους ελεγκτές και ελεγκτικά γραφεία και εκδίδεται μετά από φορολογικό έλεγχο που διενεργείται από νόμιμους ελεγκτές και ελεγκτικά γραφεία.

31,32 Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

Το ετήσιο αυτό φορολογικό πιστοποιητικό» διακρίνεται σε δύο τμήματα, στην «Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης» και στο «Προσάρτημα των αναλυτικών πληροφοριακών στοιχείων». Η έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης αφορά ειδικά φορολογικά αντικείμενα όπως πληροφοριακά στοιχεία, φορολογία εισοδήματος, ΦΠΑ, τήρηση φορολογικών διατάξεων, έλεγχος φορολογίας ακινήτων, έλεγχος τέλους χαρτοσήμου, υποχρεώσεις παρακρατούμενων φόρων, μετασχηματισμοί επιχειρήσεων, ενδοκοινοτικές συναλλαγές και e-commerce και εμφανίζει διαφορετικές μορφές αντίστοιχες με την έκθεση του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, ανάλογα με τα ευρήματα του ελέγχου, όπως είναι έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης χωρίς

επιφύλαξη, με θέματα έμφασης, με επιφύλαξη, με αρνητικό συμπέρασμα ή αδυναμία έκφρασης συμπεράσματος. Το δεύτερο μέρος του φορολογικού πιστοποιητικού αφορά το προσάρτημα που περιλαμβάνει πληροφοριακά στοιχεία για την ελεγχόμενη εταιρία, αξιολογεί και τεκμηριώνει τα ευρήματα που περιλαμβάνονται στην έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης, καθώς επίσης την ελεγκτική εργασία που εφαρμόστηκε^{33,34}.

4.4 Όργανα διενέργειας φορολογικού ελέγχου

Η εφαρμογή της φορολογικής ελεγκτικής διαδικασίας εξαρτάται από τον φορολογικό ελεγκτή στον οποίο πρέπει να δίνεται πρωτοβουλία ως προς τη σειρά των ελεγκτικών διαδικασιών, που θα εφαρμοσθούν για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση ελέγχου. Ο φορολογικός ελεγκτής εκτός από πείρα την οποία αποκτά με την πάροδο του χρόνου κατά τη θητεία του ως βοηθού πεπειραμένου ελεγκτή πρέπει να διαθέτει μια σειρά από προσόντα, όπως: α) ανεξαρτησία, έκφραση γνώμης, ακεραιότητα, ήθος, ταχεία αντίληψη, αντικειμενική κρίση, παρατηρητικότητα, ευγένεια και διακριτικότητα, β) επαγγελματική επάρκεια και γνώση της φορολογικής νομοθεσίας καθώς και της νομολογίας, γ) εχεμύθεια και σεβασμό των εμπιστευτικών πληροφοριών που περιέρχονται σε γνώση του κατά τη διενέργεια του ελέγχου, δ) αντικειμενικότητα, ε) γνώσεις Χρηματοοικονομικής, Διοικητικής Λογιστικής και Οικονομικής, στ) ένα ελάχιστο επίπεδο γνώσεων νομικών, όπως Αστικού και Εμπορικού δικαίου³⁵.

³³Χρήστος Νεγκάκης, Παναγιώτης Ταχυνάκης, «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου», Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα 2013, σελ. 331-333

³⁴ΠΟΛ.1159/2011, «Καθορισμός της διαδικασίας εφαρμογής της παραγράφου 5 του άρθρου 82 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994) αναφορικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που θα εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές ή ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του ν. 3693/2008», ΦΕΚ Α' 174/ 22.7.2011

³⁵Χρήστος Καζαντζής, «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος», Εκδόσεις Business Plus A.E., 2006, σελ.99

Ο φορολογικός έλεγχος στη χώρα μας διενεργείται κατά κύριο λόγο από ελεγκτές, υπαλλήλους της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.) και οι υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη διενέργεια του ελέγχου είναι:

- ✓ Η Υπηρεσία Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων (Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.), με αρμοδιότητα τους ελέγχους πρόληψης για την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας. Έχει ως αντικείμενο την διενέργεια μερικών επιτόπιων ελέγχων, ερευνών καθώς και την εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών.
- ✓ Το Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.), με αρμοδιότητα τον έλεγχο των φορολογουμένων όλης της επικράτειας με ετήσια ακαθάριστα

έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα πάνω από κάποιο ποσό το οποίο καθορίζεται με αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, καθώς και τον έλεγχο για φορολογουμένους ανεξαρτήτως ετησίων ακαθάριστων εσόδων, οι οποίοι διενεργούν διασυνοριακές συναλλαγές με συνδεδεμένες επιχειρήσεις, ή συνδεδεμένα πρόσωπα για τις ενδοομιλικές συναλλαγές τους.

- ✓ Το Κέντρο Ελέγχου Φορολογουμένων Μεγάλου Πλούτου (Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π.), με αρμοδιότητα τον έλεγχο φορολογουμένων φυσικών προσώπων όλης της επικράτειας οι οποίοι διαθέτουν μεγάλη ακίνητη περιουσία, πραγματοποιούν υψηλές δαπάνες διαβίωσης ή έχουν αποστείλει χρηματικά εμβάσματα στο εξωτερικό.
- ✓ Οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.), με αρμοδιότητα τον έλεγχο των φορολογουμένων, φυσικών και νομικών προσώπων που ανήκουν στην χωρική τους αρμοδιότητα.

4.5 Διαδικασία διενέργειας φορολογικού ελέγχου

4.5.1 Επιλογή Υποθέσεων προς Έλεγχο

Για την ενέργεια οποιουδήποτε φορολογικού ελέγχου είναι απαραίτητη η έκδοση της σχετικής εντολής ελέγχου. Ανάλογα με τις συνθήκες και τις περιστάσεις, εκδίδεται η αντίστοιχη εντολή ελέγχου που αναφέρεται σε συγκεκριμένο τύπο ελέγχου και εκδίδεται σε 3 αντίτυπα. Οι υποθέσεις που ελέγχονται κατά προτεραιότητα, επιλέγονται, με απόφαση του Διοικητή Της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, με βάση κριτήρια ανάλυσης κινδύνου ή εξαιρετικά με βάση άλλα κριτήρια, τα οποία καθορίζονται με πράξη του Διοικητή Της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, τα οποία δεν δημοσιοποιούνται. Κριτήρια που μπορεί να λαμβάνονται υπόψη κατά την επιλογή της προς έλεγχο υπόθεσης αποτελούν:

α) Ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως η νομική μορφή, η κατηγορία των τηρουμένων βιβλίων, ο κλάδος ή τομέας δραστηριότητας, ανάλογα με την επικινδυνότητα και παραβατικότητα αυτού, η ύπαρξη παραβάσεων και παραλείψεων των διατάξεων της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας, ανάλογα με το είδος, τη βαρύτητα και τη συχνότητα εμφάνισής τους, η ύπαρξη στοιχείων από διασταυρώσεις του πληροφοριακού συστήματος ή από ελέγχους σε τρίτους υπόχρεους ή από τρίτες πηγές για απόκρυψη φορολογητέας ύλης ή διάπραξη φορολογικών αδικημάτων και η εν γένει φορολογική εικόνα και συμπεριφορά των υπόχρεων.

β) Οικονομικά δεδομένα, όπως ακαθάριστα έσοδα, δαπάνες, καθαρά κέρδη ή ζημιές, συντελεστές μικτού και καθαρού κέρδους, δεδομένα από δηλώσεις άμεσης και έμμεσης φορολογίας, καθώς και διαθέσιμα στοιχεία από βάσεις δεδομένων, στατιστική ανάλυση, εφαρμογή τεχνικών εξόρυξης δεδομένων και άλλες πηγές πληροφοριών.

γ) Χωροταξικά και χρονικά δεδομένα, όπως τόπος παραγωγής και διακίνησης, εποχιακές δραστηριότητες και τοπικές ιδιαιτερότητες^{36,37}.

Στην περίπτωση πλήρους επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, η σχετική απόφαση πρέπει να κοινοποιείται στο φορολογούμενο με προηγούμενη έγγραφη ειδοποίηση. Κάθε

άλλος επιτόπιος φορολογικός έλεγχος είναι δυνατόν να διενεργείται χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση, ενώ είναι δυνατόν να διενεργείται πλήρης επιτόπιος φορολογικός έλεγχος χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση, σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν ενδείξεις ότι έχει διαπραχθεί φοροδιαφυγή.

Η απόφαση εισόδου στις εγκαταστάσεις του φορολογούμενου πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε πληροφορίες, όπως ο αριθμός και η ημερομηνία της εντολής, το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου στον οποίο έχει ανατεθεί ο φορολογικός έλεγχος, το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία, η διεύθυνση και ο αριθμός φορολογικού μητρώου του φορολογούμενου, η φορολογική περίοδο και το είδος φορολογίας που αφορά ο φορολογικός έλεγχος, η ημερομηνία έναρξης του φορολογικού ελέγχου, η διάρκεια του φορολογικού ελέγχου, και ο χαρακτηρισμός «πλήρης» ή «μερικός» έλεγχος, κατά περίπτωση. Για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, ο φορολογικός ελεγκτής πρέπει να επιδεικνύει το δελτίο ταυτότητάς του και την εντολή φορολογικού ελέγχου πριν την έναρξη του φορολογικού ελέγχου³⁸. Η εντολή αυτή δεν δημοσιεύεται.

³⁶Ν.4141/2013, Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις, (ΦΕΚ Α' 81/05-04-2013)

³⁷Χρήστος Νεγκάκης, Παναγιώτης Ταχυνάκης, «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου», Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα 2013, σελ. 327

³⁸ Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

4.5.2 Προετοιμασία Ελέγχου

Μόλις ολοκληρωθεί η επιλογή υποθέσεων για έλεγχο, οι φορολογικοί ελεγκτές που έχουν οριστεί, φέρουν έγγραφη εντολή διενέργειας επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, η οποία έχει εκδοθεί από τον Διοικητή ή από εξουσιοδοτημένα από αυτόν όργανα της Φορολογικής Διοίκησης και πρέπει να περιλαμβάνει:

- ✓ Τα στοιχεία της εντολής, το χρονικό διάστημα και τη διάρκεια του ελέγχου, το είδος ελέγχου.
- ✓ Τα στοιχεία του υπαλλήλου που είναι αρμόδιος για τον φορολογικό έλεγχο.
- ✓ Τα στοιχεία που αφορούν τον φορολογούμενο, στον οποίο ασκείται ο φορολογικός έλεγχος.

4.5.3 Ελεγκτικές Επαληθεύσεις

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.1 του άρθρου 23 ν. 4174/2013 (που τροποποιήθηκε με τις παρ. 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 45 του ν. 4223/2013 και την παρ. 9 του άρθρου 40 του ν. 4410/2016), η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να

επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο. Ο έλεγχος της δήλωσης του φορολογούμενου που διενεργείται από τις φορολογικές αρχές είναι δυνατόν να έχει τη μορφή φορολογικού ελέγχου από τα γραφεία της Φορολογικής Διοίκησης ή επιτόπιου φορολογικού ελέγχου. Η Φορολογική Διοίκηση διενεργεί φορολογικό έλεγχο από τα γραφεία της με βάση τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, δηλώσεις και λοιπά έγγραφα που υποβάλλει ο φορολογούμενος, καθώς και έγγραφα και πληροφορίες που έχει στην κατοχή της ή με βάση τα βιβλία και λογιστικά αρχεία που προσκομίζονται από τον φορολογούμενο, κατόπιν σχετικού εγγράφου της Φορολογικής Διοίκησης.

Η Φορολογική Διοίκηση έχει δικαίωμα να λαμβάνει αντίγραφα των βιβλίων και στοιχείων, καθώς και λοιπών εγγράφων, για τα οποία ο φορολογούμενος δηλώνει ότι αντιπροσωπεύουν ακριβή αντίγραφα. Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος αρνείται να προβεί στην ανωτέρω δήλωση, ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλος προβαίνει σε σχετική επισημείωση επί των εγγράφων. Εάν τα βιβλία και τα στοιχεία τηρούνται σε ηλεκτρονική μορφή, η φορολογική διοίκηση έχει δικαίωμα πρόσβασης σε οποιαδήποτε σχετιζόμενα αρχεία και δικαιούται να λαμβάνει τα αρχεία αυτά σε αναγνώσιμη ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή. Αν κριθεί αναγκαίο, ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλος δύναται να κατάσχει βιβλία και στοιχεία που τηρούνται ή διαφυλάσσονται σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία και οποιαδήποτε άλλα ανεπίσημα βιβλία, έγγραφα, αρχεία ή στοιχεία, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποδεικτική αξία αυτών. Κατά την διενέργεια του ελέγχου, οι φορολογικές αρχές είναι πιθανό να ζητήσουν από το φορολογούμενο ή τον φορολογικό εκπρόσωπό του να παρίσταται στον τόπο όπου διενεργείται ο φορολογικός έλεγχος και να απαντήσει σε ερωτήματα που του τίθενται, ώστε να διευκολύνεται η διενέργεια του φορολογικού ελέγχου.

Στην περίπτωση επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, αυτός διενεργείται στις εγκαταστάσεις του φορολογούμενου κατά το επίσημο ωράριο λειτουργίας των φορολογικών αρχών. Είναι δυνατόν να διενεργηθεί και εκτός του επίσημου ωραρίου εργασίας εφόσον απαιτείται από το είδος των δραστηριοτήτων του φορολογούμενου. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να γίνεται ειδική μνεία στην εντολή φορολογικού ελέγχου. Η είσοδος στην κατοικία του φορολογούμενου επιτρέπεται μόνο με εντολή του αρμόδιου Εισαγγελέα³⁹.

4.5.4 Αποτελέσματα Ελέγχου

Με απόφαση του διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, όπως ορίζει το άρθρο 28 του ν.4174/2013 (όπως τροποποιήθηκε με τις παρ. 8, 9 και 10 του άρθρου 45 του ν. 4223/2013 και την παρ.12 του άρθρου 40 του ν. 4410/2016), η Φορολογική Διοίκηση προβαίνει στην εξαγωγή των αποτελεσμάτων του φορολογικού ελέγχου. Οι φορολογικοί ελεγκτές γνωστοποιούν εγγράφως στο φορολογούμενο τα αποτελέσματα του φορολογικού ελέγχου και τον προσωρινό διορθωτικό προσδιορισμό φόρου, εφόσον προκύπτει διαφοροποίηση της φορολογικής οφειλής σε σχέση με τις

δηλώσεις που έχει υποβάλλει ο φορολογούμενος, καθώς και τα στοιχεία που αιτιολογούν τη διαφοροποίηση. Ο φορολογούμενος έχει την δυνατότητα να ζητήσει αντίγραφα των εγγράφων στα οποία βασίζεται ο διορθωτικός προσδιορισμός φόρου και να διατυπώσει τις απόψεις του σχετικά με τον προσωρινό διορθωτικό προσδιορισμό φόρου μέσα σε 20 ημέρες από την παραλαβή της γνωστοποίησης.

Αφού γνωστοποιηθούν οι απόψεις του φορολογουμένου ή παρέλθει η σχετική προθεσμία, οι φορολογικές αρχές εκδίδουν την οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου εντός ενός μηνός. Η οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου εκδίδεται με βάση έκθεση ελέγχου την οποία συντάσσει η Φορολογική Διοίκηση. Η έκθεση ελέγχου περιλαμβάνει εμπειριστατωμένα και αιτιολογημένα τα γεγονότα, τα στοιχεία και τις διατάξεις που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του φόρου. Η οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου μαζί με την έκθεση ελέγχου κοινοποιούνται στον φορολογούμενο.

³⁹Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

Αν ο προσδιορισμός του συνολικού ποσού της φορολογητέας ύλης με ένα φύλλο ελέγχου είναι δυσχερής, εκδίδεται μερικό φύλλο ελέγχου προσδιορισμού του φόρου στο οποίο περιλαμβάνεται η φορολογητέα ύλη, για την οποία ο φορολογικός ελεγκτής διαθέτει τα απαιτούμενα στοιχεία. Σε αυτό το φύλλο ελέγχου διατυπώνεται ρητή επιφύλαξη ότι ο προσδιορισμός της υπόλοιπης φορολογητέας ύλης θα γίνει με την έκδοση συμπληρωματικού φύλλου ελέγχου. Η έκθεση φορολογικού ελέγχου, σε αντίθεση με το φύλλο ελέγχου, δεν έχει εκτελεστικό χαρακτήρα και θα πρέπει να διατυπώνει σαφώς τα συμπεράσματα του ελέγχου⁴⁰.

Ως προς το περιεχόμενο της, η έκθεση ελέγχου θα πρέπει να περιλαμβάνει ενδεικτικά:

- ✓ γενικά στοιχεία, που αφορούν το ονοματεπώνυμο ή επωνυμία του φορολογούμενου, το είδος του επαγγέλματος, η νομική μορφή, ο αριθμός του προσωπικού, το κεφάλαιο κ.α.
- ✓ τηρούμενα βιβλία και στοιχεία, που αφορούν τα βιβλία που τηρούνται, η κατηγορία στην οποία υπάγονται, τα στοιχεία που εκδόθηκαν από την εταιρία

- ✓ υπάρχοντα στοιχεία στο τμήμα ΚΒΣ, όπως οι φορτωτικές που υπάρχουν, η αξία των τιμολογίων χονδρικής πώλησης που υποβλήθηκαν
- ✓ αποτελέσματα από τα βιβλία,
- ✓ λογιστικές διαφορές, που προκύπτουν από τον έλεγχο με κάθε λεπτομέρεια
- ✓ παρατηρήσεις ελέγχου,
- ✓ διανομή καθαρών κερδών
- ✓ εκθέσεις ελέγχου-στοιχεία που συνυποβάλλονται, πχ εκθέσεις Φ.Μ.Υ, ΦΠΑ⁴¹

4.6 Συνέπειες Ελέγχου

4.6.1 Προσδιορισμός Φόρου

Η πρώτη συνέπεια του φορολογικού ελέγχου είναι η πράξη προσδιορισμού φόρου, που αποτελεί την πράξη, με την οποία καθορίζεται το ποσό της φορολογικής οφειλής ή απαίτησης του φορολογουμένου για μια συγκεκριμένη φορολογική περίοδο. Ο προσδιορισμός του φόρου βασίζεται στον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, που μπορεί να γίνει με τρεις διαφορετικούς τρόπους α) λογιστικά με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία του φορολογούμενου, β) εξωλογιστικά λόγω της ανεπάρκειας ή ανακρίβειας των βιβλίων και των στοιχείων που τηρεί ο φορολογούμενος και γ) τεκμαρτά βάσει ενδείξεων στις περιπτώσεις που προβλέπεται από την νομοθεσία⁴².

^{40,41}Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

⁴²Χρήστος Καζαντζής, «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων», Εκδόσεις Business Plus A.E., 2006, σελ 648-649

Με βάση την πράξη αυτή, συνιστάται και βεβαιώνεται η φορολογική οφειλή ή απαίτηση του φορολογούμενου. Ο προσδιορισμός του φόρου μπορεί να είναι:

- ✓ άμεσος, που προκύπτει χωρίς περαιτέρω ενέργεια, ταυτόχρονα με την υποβολή της αρχικής ή τροποποιητικής φορολογικής δήλωσης
- ✓ διοικητικός, που εκδίδεται με βάση στοιχεία που έχουν τυχόν παρασχεθεί από τον φορολογούμενο σε φορολογική δήλωση ή κάθε άλλο στοιχείο που έχει στη διάθεσή της η Φορολογική Διοίκηση, στις περιπτώσεις που η φορολογική δήλωση δεν συνιστά άμεσα πράξη προσδιορισμού φόρου
- ✓ εκτιμώμενος στις περιπτώσεις που ο φορολογούμενος δεν υποβάλλει δήλωση και ιεπομένως η φορολογητέα ύλη καθορίζεται, με βάση κάθε στοιχείο και πληροφορία που έχει στη διάθεσή της η Φορολογική Διοίκηση
- ✓ προληπτικός στις περιπτώσεις ύπαρξης κινδύνου είσπραξης του φόρου, ο οποίος εκδίδεται μετά την έναρξη της φορολογικής περιόδου αλλά πριν την ημερομηνία υποβολής της αντίστοιχης φορολογικής δήλωσης, προκειμένου να διασφαλίσει την άμεση είσπραξη του φόρου

- ✓ διορθωτικός οποιουδήποτε προηγούμενου άμεσου, διοικητικού, εκτιμώμενου ή προληπτικού προσδιορισμού φόρου, στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται πως αυτός είναι ανακριβής ή εσφαλμένος

4.6.2 Επιβολή Κυρώσεων και Μέτρων Αναγκαστικής Εκτέλεσης

Σύμφωνα με το άρθρο 62 του Ν.4987/2022, προβλέπεται η επιβολή, κοινοποίηση και πληρωμή προστίμων. Ο Διοικητής είναι αρμόδιος για την έκδοση πράξεων επιβολής προστίμων. Οι διατάξεις του Κώδικα, και ιδίως αυτές που αφορούν τον φορολογικό έλεγχο, τον προσδιορισμό φόρου, την παραγραφή και την είσπραξη, εφαρμόζονται αναλόγως και για τις πράξεις επιβολής προστίμων. Η πράξη επιβολής προστίμων κοινοποιείται στον φορολογούμενο ή το ευθυνόμενο πρόσωπο: α) μαζί με την πράξη προσδιορισμού του φόρου ή β) αυτοτελώς, εάν η πράξη προσδιορισμού του φόρου δεν εκδίδεται ταυτόχρονα. Η πράξη επιβολής προστίμων πρέπει να περιλαμβάνει αυτοτελή αιτιολογία.

Ο φορολογούμενος ή το ευθυνόμενο πρόσωπο καλείται εγγράφως από τον Διοικητή να υποβάλει ενδεχόμενες αντιρρήσεις του σχετικά με επικείμενη έκδοση πράξης επιβολής προστίμων τουλάχιστον είκοσι (20) ημέρες πριν την έκδοσή της, με εξαίρεση τις υποχρεώσεις καταβολής προστίμων για διαδικαστικές παραβάσεις, καθώς και για πρόστιμα τα οποία προκύπτουν και επιβάλλονται κατά τον άμεσο, διοικητικό ή προληπτικό προσδιορισμό του φόρου. Τα πρόστιμα καταβάλλονται εφάπαξ έως και την τριακοστή (30ή) ημέρα μετά την κοινοποίηση της πράξης επιβολής. Για τις διαδικαστικές παραβάσεις του άρθρου 54, καθώς και για τις λοιπές παραβάσεις του Κώδικα, ο χρόνος παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου για έκδοση πράξης επιβολής προστίμου άρχεται στο τέλος του έτους, κατά το οποίο διαπιστώθηκε η παράβαση.

Εφόσον, για την ίδια παράβαση, επιβάλλονται, σύμφωνα με τον Κώδικα, περισσότερα πρόστιμα, υπερισχύει η διάταξη που προβλέπει το μεγαλύτερο πρόστιμο. Τα πρόστιμα των άρθρων 58, 58Α και 59 επιβάλλονται μόνο σε περίπτωση που οι σχετικές παραβάσεις διαπιστωθούν κατόπιν ελέγχου. Το πρόστιμο του άρθρου 58 δεν επιβάλλεται στις περιπτώσεις που επιβάλλονται τα πρόστιμα των άρθρων 58Α και 59. Το πρόστιμο για την παράβαση της περίπτωσης η' της παρ. 1 του άρθρου 54 δεν επιβάλλεται όπου επιβάλλεται το πρόστιμο του άρθρου 54Ε.

Δεν επιβάλλονται πρόστιμα στον εκτιμώμενο προσδιορισμό φόρου.

Ο ν. 4987/2022 προβλέπει επίσης, την επιβολή τόκων και προστίμων στην περίπτωση που οποιοδήποτε ποσό φόρου δεν καταβληθεί εντός της νόμιμης προθεσμίας, σε περίπτωση ανακριβούς δήλωσης ή μη υποβολής δήλωσης ή γενικότερα στην περίπτωση παράβασης της φορολογικής νομοθεσίας. Ειδικά για παραβάσεις φοροδιαφυγής, ο κώδικας προβλέπει την επιβολή προστίμων και της σχετικής διοικητικής διαδικασίας η οποία όμως είναι ανεξάρτητη από πιθανές ποινικές κυρώσεις και οποιαδήποτε ποινική διαδικασία προβλέπεται από οποιονδήποτε άλλο νόμο. Η επιβολή προστίμων θα πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και να κοινοποιηθεί στον φορολογούμενο ή το ευθυνόμενο πρόσωπο μαζί με την πράξη προσδιορισμού του φόρου ή αυτοτελώς, εφόσον η πράξη προσδιορισμού του φόρου δεν εκδίδεται ταυτόχρονα. Ορίζεται επίσης η λήψη διασφαλιστικών μέτρων. Οι φορολογικές αρχές

μπορούν, σε επείγουσες περιπτώσεις που απαιτείται για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου για την είσπραξη των φόρων, να προβούν με βάση τον εκτελεστό τίτλο και χωρίς δικαστική απόφαση στην επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης κινητών, 33 ακινήτων, εμπραγμάτων δικαιωμάτων σε αυτά, απαιτήσεων και γενικά όλων των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη είτε βρίσκονται στα χέρια του είτε στα χέρια τρίτου.

Επιπλέον προβλέπεται η επιβολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η αναγκαστική είσπραξη των φόρων και λοιπών εσόδων του δημοσίου σύμφωνα με τον Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί πως σε περίπτωση μη καταβολής των ποσών που αναφέρονται στην πράξη προσδιορισμού του φόρου ή στην πράξη επιβολής προστίμων ή στην πράξη εκκαθάρισης του φόρου μετά την έκδοση οριστικής δικαστικής απόφασης εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, οι αρμόδιες αρχές αποστέλλουν στον φορολογούμενο ατομική ειδοποίηση καταβολής των οφειλών του που δεν έχουν καταβληθεί εντός των νομίμων προθεσμιών πριν τη διενέργεια οποιασδήποτε πράξης εκτέλεσης. Εφόσον όμως ο φορολογούμενος δεν καταβάλει το ποσό που προβλέπεται στην ατομική ειδοποίηση εντός τριάντα ημερών από την κοινοποίηση αυτής, οι αρχές μπορούν να προβούν στη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης μετά την πάροδο της προθεσμίας των τριάντα ημερών. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που υπάρχουν πληροφορίες ή υπόνοιες ότι ο φορολογούμενος θα προβεί σε μεταβίβαση περιουσιακών του στοιχείων ή προβαίνει σε προπαρασκευαστικές ενέργειες για την εγκατάλειψη χώρας ή σε οποιαδήποτε άλλη ενέργεια που θέτει σε κίνδυνο την είσπραξη του φόρου, οι αρχές μπορεί να λαμβάνουν μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης ακόμη και πριν τη νόμιμη ημερομηνία καταβολής της οφειλής ή την κοινοποίηση της ατομικής ειδοποίησης ή την παρέλευση της τριακονθήμερης προθεσμίας που προβλέπεται για την καταβολή της οφειλής με τη σύμφωνη γνώμη του Οικονομικού Εισαγγελέα⁴³.

4.6.3 Ενδικοφανής Προσφυγή

Όπως ορίζει το άρθρο 63 του ν. 4987/2022, ο φορολογούμενος, εφόσον αμφισβητεί οποιαδήποτε πράξη που έχει εκδοθεί σε βάρος του από τη Φορολογική Διοίκηση (ή σε περίπτωση σιωπηρής άρνησης), οφείλει να υποβάλει ενδικοφανή προσφυγή με αίτημα την επανεξέταση της πράξης στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας από την Υπηρεσία Εσωτερικής Επανεξέτασης της Φορολογικής Διοίκησης. Η ενδικοφανής προσφυγή αποτελεί διαδικασία επίλυσης διαφορών, αρμόδια αρχή είναι η ειδική αποκεντρωμένη υπηρεσία Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών (Δ.Ε.Δ), η οποία είναι υπαγόμενη απευθείας στον Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε.

Στόχος της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών είναι η επίλυση των φορολογικών διαφορών σε σύντομες προθεσμίες, κατόπιν υποβολής ενδικοφανούς προσφυγής, ώστε να επιτυγχάνεται η συντομότερη είσπραξη δημοσίων εσόδων και η αποσυμφόρηση των διοικητικών δικαστηρίων από υποθέσεις που μπορούν να επιλυθούν σε επίπεδο Φορολογικής Διοίκησης. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι φορολογούμενοι δεν έχουν δικαίωμα να προσφύγουν απευθείας στα διοικητικά δικαστήρια αν προηγουμένως δεν έχει εξαντληθεί η διαδικασία της ενδικοφανούς προσφυγής, η οποία καταλήγει στην

έκδοση νέας πράξης από την αρμόδια υπηρεσία που την εξετάζει. Ο φορολογούμενος μπορεί να ασκήσει προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια εάν αμφισβητεί τη νέα αυτή, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Η ενδικοφανής προσφυγή κατατίθεται στην αρμόδια φορολογική αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, αναφέροντας τα ακριβή στοιχεία του υπόχρεου, την προσβαλλόμενη πράξη, τους λόγους, τους ισχυρισμούς και τα έγγραφα στα οποία ο υπόχρεος βασίζεται το αίτημά του, τη διεύθυνση στην οποία θα συντελούνται οι κοινοποιήσεις των αποφάσεων, των πράξεων και των λοιπών εγγράφων της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, την διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τα εν γένει στοιχεία επικοινωνίας του υπόχρεου. Η φορολογική αρχή αποστέλλει την ενδικοφανή προσφυγή του υπόχρεου, συνοδευόμενη από σχετικά έγγραφα και τις απόψεις αυτής, μέσα σε 7 ημέρες από την υποβολή, στην Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών της Φορολογικής Διοίκησης, προκειμένου η τελευταία να αποφανθεί.

⁴³Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

Η απόφαση επί της ενδικοφανούς προσφυγής εκδίδεται εντός προθεσμίας εκατόν είκοσι (120) ημερών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης στην αρμόδια φορολογική αρχή. Αν με την απόφαση ακυρώνεται, μερικά ή ολικά, ή τροποποιείται η πράξη της φορολογικής αρχής, η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών οφείλει να αιτιολογεί την απόφαση αυτή επαρκώς με νομικούς ή και πραγματικούς ισχυρισμούς. Αν εντός της κατά τα ανωτέρω προβλεπόμενης προθεσμίας, δεν εκδοθεί απόφαση και δεν ενημερωθεί σχετικά ο υπόχρεος ή δεν επιδοθεί η απόφαση, τότε θεωρείται ότι η ενδικοφανής προσφυγή έχει απορριφθεί από τη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών και ο υπόχρεος έχει λάβει γνώση αυτής της απόρριψης κατά την εκπνοή της ανωτέρω προθεσμίας. Η εν λόγω προθεσμία αναστέλλεται κατά το χρονικό διάστημα από 1 έως 31 Αυγούστου. Σε κάθε περίπτωση η απόφαση πρέπει να περιέχει τουλάχιστον την οριστική φορολογική υποχρέωση του υπόχρεου, το καταλογιζόμενο ποσό και την προθεσμία καταβολής αυτού.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΠΟΛ. 1064 /12-04-2017, η διαδικασία άσκησης της ενδικοφανούς προσφυγής, έχει ως εξής:

1. Ο φορολογούμενος υποβάλλει την ενδικοφανή προσφυγή εντός 30 ημερών από την κοινοποίηση της πράξης της Φορολογικής Αρχής στον υπόχρεο.
2. Καταβάλλει το 50% του αμφισβητούμενου ποσού της πράξης (ορίζεται ως βασική προϋπόθεση). Ο υπόχρεος έχει το δικαίωμα να καταθέσει αίτημα αναστολής της καταβολής αυτού του ποσού το οποίο κατατίθεται ταυτόχρονα με την προσφυγή. Η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών δύναται να αναστείλει την πληρωμή του ποσοστού αυτού μόνο στην περίπτωση κατά την οποία κρίνεται ότι αυτή θα είχε ως συνέπεια την ανεπανόρθωτη βλάβη για τον υπόχρεο. Η αναστολή αυτή, εφόσον χορηγηθεί, ισχύει μέχρι την έκδοση της απόφασης επί της προσφυγής.
3. Ταυτόχρονα με το αίτημά του ο φορολογούμενος, υποβάλλει στην αρμόδια Φορολογική Αρχή και ηλεκτρονικό φάκελο σε μαγνητική μορφή (σε οπτικό δίσκο –CD ή USB κλπ.) στον οποίο περιλαμβάνονται η υποβληθείσα ενδικοφανής προσφυγή, η αίτηση αναστολής και τα έγγραφα και δικαιολογητικά που επικαλείται συνοδευόμενα από υπεύθυνη δήλωση με την οποία θα δηλώνεται το ακριβές του περιεχομένου των στοιχείων του ηλεκτρονικού φακέλου.
4. Από την στιγμή που λήφθηκαν μέρος τα παραπάνω, η αρμόδια φορολογική αρχή στην οποία υποβάλλεται η ενδικοφανής προσφυγή, υποχρεούται να τη διαβιβάσει στη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών εντός 7 ημερών από την κατάθεσή της.
5. Η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών εκδίδει την απόφασή της πλέον εντός εκατό είκοσι (120) ημερών από την υποβολή της προσφυγής η οποία κοινοποιείται στον υπόχρεο και στην αρμόδια Φορολογική Αρχή. Με την πάροδο των εκατό είκοσι (120) ημερών και την μη έκδοση απόφασης από την Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών, θεωρείται ότι η προσφυγή έχει απορριφθεί σιωπηρά⁴⁴.

4.7 Νομοθετικό Πλαίσιο Φορολογικού Ελέγχου

Για πάρα πολλά χρόνια ο νόμος που προέβλεπε τη διαδικασία διενέργειας των φορολογικών ελέγχων ήταν ο ν. 2238/94 (Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος), βάσει του οποίου ο έλεγχος επικεντρώνονταν κυρίως στους φορολογούμενους φυσικά και νομικά πρόσωπα που ασκούσαν επιχειρηματική δραστηριότητα, ως προς την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ. π.δ. 186/92), την επαλήθευση των εσόδων και εξόδων με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία και το λογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων, όταν δεν προέκυπταν σημαντικές παρατυπίες και παραβάσεις. Η αντικατάστασή του ν. 2238/1994 από τους νόμους 4172/2013 "Φορολογία Εισοδήματος" και 4987/2022 "Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας" (Κ.Φ.Δ.), διαμόρφωσε ένα νέο τοπίο, σε μια προσπάθεια απλοποίησης του υφιστάμενου φορολογικού συστήματος, θέτοντας της προϋποθέσεις ώστε η φορολογική διοίκηση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τη φοροδιαφυγή. Με τις διατάξεις των νόμων αυτών ενισχύονται οι εξουσίες των ελεγκτικών υπηρεσιών της φορολογικής διοίκησης, διευρύνονται οι πηγές άντλησης πληροφοριών και βελτιώνονται τα εργαλεία για τη διενέργεια του ελεγκτικού έργου. Οι αλλαγές αυτές

στην νομοθεσία, στοχεύουν στην ενίσχυση και την θωράκιση των εξουσιών της φορολογικής διοίκησης, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού ελέγχου μειώνοντας τις πιθανότητες και τις ευκαιρίες για φοροδιαφυγή από μεριάς φορολογουμένων.

Στα άρθρα 23 έως 29 του ν.4987/2022 "Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας" (Κ.Φ.Δ.), περιγράφονται οι εξουσίες της φορολογικής διοίκησης και η διαδικασία διενέργειας των φορολογικών ελέγχων.

- ✓ Στο άρθρο 23 αναφέρεται: "η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζει η νομοθεσία, και χρησιμοποιώντας μεθόδους, οι οποίες προβλέπονται στον Κώδικα".

⁴⁴ΠΟΛ.1064/2017, Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (Ειδική Διοικητική Διαδικασία – Ενδικοφανής προσφυγή), καθορισμός λεπτομερειών για τη λειτουργία της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), την εφαρμοστέα διαδικασία και τον τρόπο έκδοσης των αποφάσεων αυτής και ρύθμιση ζητημάτων καταβολής και αναστολής καταβολής του οφειλόμενου ποσού σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής

Σύμφωνα με το άρθρο ο φορολογικός έλεγχος διενεργείται με βάση αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων με τις οποίες μπορεί να ορίζεται ειδικός τρόπος διενέργειας των ελέγχων, ενδεδειγμένες ελεγκτικές επαληθεύσεις, για ορισμένες ή και για όλες τις κατηγορίες των υπόχρεων, ανάλογα και με το αντικείμενο δραστηριότητας και το ύψος των οικονομικών δεδομένων.

- ✓ Στο άρθρο 24 ορίζεται το δικαίωμα της φορολογικής διοίκησης για πρόσβαση στα βιβλία, τα στοιχεία, τα έγγραφα και όλα τα ηλεκτρονικά αρχεία που τηρεί σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία ο ελεγχόμενος, καθώς και η δυνατότητα κατάσχεσης αυτών, όπως και οποιονδήποτε άλλων ανεπίσημων βιβλίων, εγγράφων αρχείων ή στοιχείων, εφόσον θεωρηθεί αναγκαίο, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποδεικτική αξία αυτών.
- ✓ Σύμφωνα με το άρθρο 25 Ο οριζόμενος ή οι οριζόμενοι από τη Φορολογική Διοίκηση, για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, υπάλληλος ή υπάλληλοι φέρουν έγγραφη εντολή διενέργειας επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, η οποία έχει εκδοθεί από τον Διοικητή ή από εξουσιοδοτημένα από

αυτών όργανα της Φορολογικής Διοίκησης και η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον τα εξής:

- α) τον αριθμό και την ημερομηνία της εντολής,
 - β) το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου ή των υπαλλήλων, στους οποίους έχει ανατεθεί ο φορολογικός έλεγχος,
 - γ) το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία, τη διεύθυνση και τον Α.Φ.Μ. του φορολογούμενου, αν αυτός έχει αποδοθεί στον φορολογούμενο,
 - δ) τη φορολογική περίοδο ή υπόθεση και το είδος φορολογίας που αφορά ο φορολογικός έλεγχος,
 - ε) τη διάρκεια του φορολογικού ελέγχου, και
 - στ) τον χαρακτηρισμό «πλήρης» ή «μερικός» έλεγχος, κατά περίπτωση.
- Η εντολή διενέργειας φορολογικού ελέγχου δεν δημοσιεύεται.

- ✓ Η επιλογή των προς έλεγχο υποθέσεων, καθώς και του αριθμού των πλήρων ή μερικών ελέγχων που θα διενεργούνται κατά προτεραιότητα εντός του επόμενου έτους, πραγματοποιείται με απόφαση του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, με βάση κριτήρια ανάλυσης κινδύνου, στοιχεία από εσωτερικές και εξωτερικές πηγές πληροφόρησης ή εξαιρετικά, με βάση άλλα κριτήρια, τα οποία καθορίζονται από τον Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και δεν δημοσιοποιούνται (άρθρο 26).
- ✓ Με τις διατάξεις του άρθρου 27, ορίζονται οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου, ως εργαλείο εντοπισμού μη δηλωθέντων εισοδημάτων, ειδικά στις υποθέσεις που αποδεδειγμένα προκύπτει φοροδιαφυγή.
- ✓ Τέλος, στο άρθρο 28, αποτυπώνεται η διαδικασία κοινοποίησης των αποτελεσμάτων του ελέγχου στον ελεγχόμενο και η διαδικασία έκδοσης της πράξης προσδιορισμού του φόρου η οποία εκδίδεται με βάση έκθεση ελέγχου την οποία συντάσσει η Φορολογική Διοίκηση και περιλαμβάνει εμπειριστατώμενα και αιτιολογημένα τα γεγονότα, τα στοιχεία και τις διατάξεις τις οποίες έλαβε υπόψη της για τον προσδιορισμό του φόρου⁴⁵.

⁴⁵Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

5.1 Εισαγωγή στην έννοια των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Κάθε χώρα έχει εκπονήσει, σχεδιάσει και νομοθετήσει ένα φορολογικό σύστημα, με το οποίο να καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός της φορολογητέας ύλης. Στον σχεδιασμό ενός αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος απαραίτητη δραστηριότητα των φορολογικών οργάνων διεθνώς αποτελούν οι φορολογικοί έλεγχοι.

Η διαδικασία του φορολογικού ελέγχου περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μεθόδων και τεχνικών για τον προσδιορισμό και την εξακρίβωση του πραγματικού εισοδήματος του φορολογούμενου. Ο εντοπισμός και η αποτροπή της μη συμμόρφωσης με την φορολογική νομοθεσία απαιτεί κάτι περισσότερο από μια απλή εξέταση των βιβλίων και αρχείων του φορολογουμένου και απαιτεί μια ανάλυση του οικονομικού ιστορικού έτσι ώστε να εκτιμηθούν οι φορολογικές υποχρεώσεις του. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται κατά την διάρκεια ενός φορολογικού ελέγχου μπορεί να είναι είτε άμεσες είτε έμμεσες. Οι άμεσες μέθοδοι στοχεύουν στην επαλήθευση των εσόδων και εξόδων με άμεση αναφορά στα βιβλία και στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την δήλωση εισοδήματος. Από την άλλη, οι έμμεσες μέθοδοι περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων μέσω μιας ανάλυσης του οικονομικού

ιστορικού του φορολογουμένου αξιοποιώντας πληροφορίες από διάφορες πηγές πέρα από τη δήλωση του φορολογούμενου και τα επίσημα βιβλία και στοιχεία. Οι εκτιμήσεις βασίζονται συχνά σε έμμεσες αποδείξεις που παρέχουν μια εύλογη εκτίμηση των φορολογικών υποχρεώσεων του φορολογουμένου.

Η χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου στο πλαίσιο φορολογικών ελέγχων έχει αποτελέσει αντικείμενο ανάλυσης τόσο από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) όσο και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.). Οι άμεσες τεχνικές αντανakλούν μόνο τις δηλώσεις, τα βιβλία και τα στοιχεία των φορολογουμένων. Αν όμως οι φορολογικές διοικήσεις βασίζονται αποκλειστικά σε αυτά για τον προσδιορισμό της φορολογικής υποχρέωσης, οι φορολογούμενοι μπορούν να περιορίσουν την φορολογική τους υποχρέωση με τη δημιουργία δηλώσεων και στοιχείων που δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματική οικονομική τους κατάσταση. Εάν ο ελεγκτής είναι ικανοποιημένος με την αξιοπιστία των αρχείων του φορολογουμένου, δεν υπάρχει καμία ανάγκη να χρησιμοποιηθεί μια έμμεση μέθοδος. Διαφορετικά, θα πρέπει να εξεταστεί η χρήση έμμεσων μεθόδων. Οι έμμεσες μέθοδοι έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τους ελεγκτές στον αντικειμενικό καθορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων όταν τα βιβλία και στοιχεία που είτε δεν είναι διαθέσιμα ή δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς το οικονομικό ιστορικό του φορολογουμένου. Οι τεχνικές αυτές μπορούν επίσης να συμβάλλουν σημαντικά στην αξιολόγηση των κινδύνων και τον έλεγχο της ακρίβειας των ισχυρισμών των φορολογουμένων⁴⁶.

Η χρήση των έμμεσων μεθόδων προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης προβλέπεται, για φυσικά ή νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες, όπου υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ των λογιστικών αρχείων ή των οικονομικών καταστάσεων που συντάσσουν με το νόμο για τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (Ε.Λ.Π.), δηλαδή τον ν.4308/2014 (ΦΕΚ Α' 251/24-11-2014). Επιπλέον, εφαρμόζεται για όσους φορολογούμενους δεν συντάσσουν τα φορολογικά τους δικαιολογητικά, τα βιβλία και τα στοιχεία τους σύμφωνα με τις αρχές του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Κ.Φ.Δ) και για όσους δεν προσκομίζουν ή αποκρύπτουν από τους φορολογικούς ελεγκτές μέρος των λογιστικών αρχείων ή των φορολογικών στοιχείων.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου στοχεύουν:

- ✓ στη φορολόγηση φυσικών προσώπων που διαφεύγουν της φορολογίας με τους υπάρχοντες τρόπους φορολόγησης
- ✓ στον εκσυγχρονισμό των ελεγκτικών υπηρεσιών λόγω της εφαρμογής σύγχρονων τεχνικών ελέγχου
- ✓ να αναδείξουν την αποκρυβείσα φορολογητέα ύλη, βρίσκοντας την διαδρομή του χρήματος
- ✓ στην edραίωση του αισθήματος της κοινωνικής δικαιοσύνης και της χρηστής διοίκησης στους πολίτες

Σε πολλά ανεπτυγμένα κράτη οι έμμεσες τεχνικές αποτελούν πρακτική πολλών δεκαετιών, ενώ στην ελληνική νομοθεσία για πρώτη φορά γίνεται αναφορά σε πλάγιες μεθόδους με τον Ν.3842/2010 και μεταγενέστερα με τους Ν.4038/2012, Ν.4172/2013

και Ν.4987/2022 οι οποίοι δίνουν το δικαίωμα στην Φορολογική Διοίκηση κατόπιν ελέγχου να προβαίνει σε εκτιμώμενο διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης με εφαρμογή μιας ή περισσοτέρων τεχνικών και σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας.

5.2 Νομοθετικό πλαίσιο Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Στην Ελληνική νομοθεσία προβλέπεται εδώ και αρκετά χρόνια η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου με στόχο την εξεύρεση μη δηλωθέντος φορολογητέου εισοδήματος μέσω μεθοδολογίας που να αξιοποιεί στοιχεία, πληροφορίες και τα δεδομένα κάθε πηγής εσόδων καθώς και τις δαπάνες πάσης φύσεως που

⁴⁶Edmund Biber, «Revenue Administration: Taxpayer Audit— Use of Indirect Methods», International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, April 2010

πραγματοποίησε ο ελεγχόμενος φορολογούμενος, ο/η σύζυγός του καθώς και τα προστατευόμενα μέλη αυτών και που η υπηρεσία διαθέτει ή συγκεντρώνει.

Συγκεκριμένα ο Ν.2238/94 με το άρθρο 67B ορίζει πως ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων με έλεγχο μπορεί να πραγματοποιηθεί και με την εφαρμογή μίας ή περισσότερων έμμεσων τεχνικών ελέγχου, όπως:

- ✓ της αρχής των αναλογιών (mark up method)
- ✓ της ανάλυσης της ρευστότητας του φορολογούμενου (source & application of funds method)
- ✓ της καθαρής θέσης του φορολογουμένου (net worth method)
- ✓ της σχέσης της τιμής πώλησης προς τον συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit & volume method)
- ✓ του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method)

Με τις ως άνω τεχνικές μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των επιτηδευματιών βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής⁴⁷.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως καθίσταται αναπόφευκτη η αναγκαστική εμπλοκή των Τραπεζικών Ιδρυμάτων τόσο στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, όσο και σε ελέγχους εισοδήματος που προέρχονται από διάφορες πηγές. Έτσι ελέγχονται:

- ✓ Καταθέσεις ή/και αναλήψεις από προσωπικούς και επαγγελματικούς λογαριασμούς.
- ✓ Περιουσιακά στοιχεία ήτοι κινητή αλλά και ακίνητη περιουσία κάθε μορφής του φορολογουμένου, του/ της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό με βάση την αξία κτήσης.
- ✓ Προστατευόμενα μέλη είναι τα πρόσωπα που βαρύνουν τον φορολογούμενο (Ν.2238/94) ή τα εξαρτώμενα μέλη (άρθρο 11, Ν.4172/2013) ανάλογα με τις

εκάστοτε ισχύουσες φορολογικές διατάξεις εισοδήματος της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου

- ✓ Οι δαπάνες κάθε είδους που γίνονται από τον προς έλεγχο φορολογούμενο, τον/την σύζυγο και τα προστατευόμενα μέλη. Σε περίπτωση που έχει πραγματοποιηθεί δαπάνη χωρίς να αναφέρεται το ποσόν που έχει καταβληθεί για αυτήν ή δεν υπάρχουν τα δέοντα στοιχεία, το ύψος του ποσού το προσδιορίζει η Φορολογική Αρχή. Οι δαπάνες διαβίωσης αποτελούν πραγματικές και όχι τεκμαρτές δαπάνες.
- ✓ Η φορολογική περίοδος για τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου που είναι η διαχειριστική περίοδος όπου ίσχυαν οι διατάξεις του Ν2238/1994 και το φορολογικό έτος για εισοδήματα που έχουν αποκτηθεί από 1.1.2014 και μετά.

⁴⁷Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

- ✓ Ο φορολογούμενος που υποχρεούται να καταβάλλει φόρο, τέλος, εισφορά ή χρηματική κύρωση (πρόστιμο) κατά την εφαρμογή του Κ.Φ.Δ. ή αν έχει οποιουδήποτε είδους φορολογική υποχρέωση ή ακόμη κάθε πρόσωπο που υποχρεούται να παρακρατήσει φόρους (π.χ. Φ.Π.Α.) και να τους αποδώσει στη Φορολογική Διοίκηση.

Η επιλογή των φορολογικών υποθέσεων στις οποίες θα εφαρμοστούν οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου για τον επαναπροσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, γίνεται με κριτήρια ανάλυσης κινδύνου ή εξαιρετικά με εντολή του Διοικητή της ΑΑΔΕ με βάση άλλα κριτήρια που δεν κατονομάζονται και δεν δημοσιοποιούνται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Φ.Δ. άρθρο 26 (Ν.4987/2022).

Τα προκύπτοντα αποτελέσματα από την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, λαμβάνονται υπόψη για να προσδιορισθούν οι λοιπές φορολογικές υποχρεώσεις.

5.3 Ανάλυση Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει εδώ και αρκετά χρόνια την χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, αντικείμενο των οποίων αποτελεί η εξεύρεση μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης μέσω μιας μεθοδολογίας που αξιοποιεί τα στοιχεία, τις πληροφορίες και τα δεδομένα για τα έσοδα κάθε πηγής και τις πραγματοποιηθείσες δαπάνες πάσης φύσεως, που η υπηρεσία διαθέτει ή συγκεντρώνει, για τον ελεγχόμενο, τον/την σύζυγό του και τα προστατευόμενα μέλη αυτών. Παρακάτω γίνεται η ανάλυση του περιεχομένου κάθε μιας από τις πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες έμμεσες τεχνικές

ελέγχου, που προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία και χρησιμοποιούνται στον προσδιορισμό της πραγματικής φορολογητέας ύλης.

5.3.1 Τεχνική της Ανάλυσης της Ρευστότητας του Φορολογούμενου (Source and Application of Funds Method)

Είναι η πρώτη έμμεση τεχνική ελέγχου που εφαρμόζεται στην Ελλάδα και αφορά την ανάλυση ρευστότητας του φορολογουμένου, σύμφωνα με την οποία το φορολογητέο εισόδημά του προσδιορίζεται αναλύοντας τα έσοδα - φορολογητέα και μη -, τις επαγγελματικές, οικογενειακές και ατομικές δαπάνες και αγορές και τις αυξήσεις και μειώσεις των περιουσιακών του στοιχείων και υποχρεώσεων. Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας περιλαμβάνει μια ανάλυση των ταμειακών ροών του φορολογουμένου και σύγκριση όλων των γνωστών δαπανών με όλες τις γνωστές εισπράξεις για την περίοδο. Οι καθαρές αυξήσεις και μειώσεις των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού λαμβάνονται υπόψη μαζί με τις μη εκπιπτόμενες δαπάνες και τα μη φορολογητέα έσοδα. Η υπέρβαση των δαπανών από το άθροισμα των δηλωθέντων και μη φορολογητέων εισοδημάτων είναι μη δηλωμένο φορολογητέο εισόδημα⁴⁸. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στη θεωρία ότι οποιαδήποτε υπέρβαση στα στοιχεία δαπανών (αναλώσεων κεφαλαίων), σε σχέση με τα στοιχεία εσόδων (πηγών κεφαλαίων), αντιπροσωπεύει μια υποεκτίμηση του φορολογητέου εισοδήματος⁴⁹.

Η λογική που διέπει την τεχνική αυτή βασίζεται στο ότι οποιαδήποτε υπέρβαση των δαπανών σε σχέση με τα έσοδα του φορολογουμένου, αποτελεί υποεκτιμώμενο φορολογητέο εισόδημα, δηλαδή η διαφορά αυτή θεωρείται ότι αποτελεί το μη δηλωμένο φορολογητέο εισόδημα. Η μέθοδος αυτή, χρησιμοποιείται όταν τα διαθέσιμα του φορολογούμενου δεν εμφανίζονται σ' έναν τραπεζικό λογαριασμό από όπου είναι εύκολο να καταδειχθεί η πηγή τους, αλλά και η διάθεσή τους ή όταν οι δαπάνες που πραγματοποιεί είναι δυσανάλογες του εισοδήματος που δηλώνει. Η τεχνική της ανάλυσης της ρευστότητας είναι επίσης γνωστή και ως μέθοδος των πλεοναζόντων δαπανών, μέθοδος «Τ» λογαριασμού (ή «Τ» καταγραφής) και μέθοδος έκθεσης κεφαλαίων⁵⁰.

Κατά την τεχνική αυτή γίνεται η δημιουργία ενός ισοζυγίου με δύο βασικές στήλες: μια στήλη με τις «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και μια δεύτερη με τις «Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων». Η διαφορά μεταξύ στήλης «Αναλώσεις Κεφαλαίων/ Εσόδων» και στήλης «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων», θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση⁵¹.

⁴⁸Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), *Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods*, Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group, pp.4-46

⁴⁹Internal Revenue Service (2016), "Internal Revenue Manual", Chapter 4.10.4.6.3.2, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

⁵⁰Biber E. (2010), *Revenue Administration: Taxpayer Audit – Use of Indirect Methods*, Technical Notes and Manuals, International Monetary Fund, pp. 3

⁵¹ΠΟΛ.1050/17.2.2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170)

Πίνακας 1: Ανάλυση ρευστότητας του φορολογούμενου

ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ (Α)	ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ (Β)	ΔΙΑΦΟΡΑ (Γ) = (Α) – (Β)
Κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί στην διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου (των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών)	Όλες οι πραγματοποιηθείσες αναλώσεις/δαπάνες (κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου)	Αν $\Gamma > 0$ τότε θεωρείται μη δηλούμενο εισόδημα και φορολογείται εφόσον δεν δικαιολογείται Αν $\Gamma < 0$ τότε δεν υπάρχει πρόβλημα

Στην πρώτη στήλη «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» περιλαμβάνονται τα κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί στη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου, των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών. Συγκεκριμένα αθροίζονται:

- ✓ Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (στην Ελλάδα ή και στο Εξωτερικό) προσωπικών/οικογενειακών και επαγγελματικών κατά την έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης.
- ✓ Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στην αρχή της ελεγχόμενης χρήσης (το υπόλοιπο ταμείου αφορά την περίπτωση ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ' κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του Κ.Φ.Α.Σ.).
- ✓ Οι αναλήψεις από επιχειρήσεις όπου συμμετέχει ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος του ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών (όχι ατομικής επιχείρησης).
- ✓ Τα ακαθάριστα έσοδα από την ατομική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας του φορολογούμενου ή του/της συζύγου.
- ✓ Τα έσοδα από λοιπές πηγές εισοδήματος όπως:
 - μισθώματα από εκμίσθωση ακινήτων (εκτός τεκμαρτών)
 - εισόδημα από κινητές αξίες
 - εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις
 - δηλωθέν εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
 - εισόδημα από λοιπές πηγές π.χ. εισόδημα αλλοδαπής προέλευσης, εισόδημα που δεν εντάσσεται σε κάποια από τις κατηγορίες Α-Ζ της παρ.2 του άρθρου 4 ΚΦΕ.
- ✓ Οι εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα, όπως αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.
- ✓ Τα έσοδα από πώληση περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών ή και επαγγελματικών (σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
- ✓ Τα ποσά δανείων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε μορφής, ιδιώτες, κ.λπ. (προσωπικά/οικογενειακά ή επαγγελματικά σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
- ✓ Τα λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη.
- ✓ Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών. Στους πληρωτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά καθώς και φορολογικές υποχρεώσεις, οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει αύξηση των πληρωτέων λογαριασμών, καθορίζεται από

την σύγκριση του υπόλοιπου πληρωτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.

- ✓ Οι μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων. Στους εισπρακτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές κ.λπ. καθώς και απαιτήσεις φορολογικές (επιστροφές φόρων κ.λπ.) οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου εισπρακτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.
- ✓ Η αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών.
- ✓ Οι λοιπές περιπτώσεις εσόδων.

Από την άλλη, στην δεύτερη στήλη αθροίζονται όλες οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες κατά την διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου , όπως:

- ✓ τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών (επαγγελματικών, προσωπικών και οικογενειακών) λογαριασμών στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης
- ✓ τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στην λήξης της ελεγχόμενης χρήσης
- ✓ οι εισφορές σε λογαριασμούς επιχειρήσεων όπου συμμετέχει ο ίδιος ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών
- ✓ το ποσό συμμετοχής στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων
- ✓ οι αγορές περιουσιακών στοιχείων
- ✓ οι αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών, που είναι αναγκαία για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας
- ✓ οι πάσης φύσεως επαγγελματικές/επιχειρηματικές δαπάνες
- ✓ τα ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων
- ✓ τα ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές και λοιπές δαπάνες
- ✓ τα ποσά για φόρους, τέλη εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής
- ✓ τα ποσά για κάθε είδους δαπάνες διαβίωσης καθώς και οι δαπάνες που αφορούν επισκευές και συντηρήσεις των προσωπικών/οικογενειακών περιουσιακών στοιχείων
- ✓ οι μειώσεις των πληρωτέων λογαριασμών

- ✓ οι αυξήσεις εισπρακτέων λογαριασμών
- ✓ οι χορηγήσεις δανείων σε τρίτους
- ✓ η μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενων ετών
- ✓ οι λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων

Κατά τον σχηματισμό του παραπάνω πίνακα απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε να αναγράφεται το σύνολο του ποσού τόσο για τα έσοδα όσο και για τις δαπάνες, χωρίς κάποιο από αυτά να υπολογίζεται πάνω από μια φορά.

Από τα ποσά που αθροίστηκαν στις δύο στήλες προκύπτει η μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη. Αν το εισόδημα έχει δηλωθεί σωστά και ο ελεγκτής έχει αναμορφώσει το οικονομικό ιστορικό του φορολογουμένου χρησιμοποιώντας την μέθοδο αυτή, οι πηγές κεφαλαίων θα πρέπει να είναι ίσες με την χρήση αυτών. Εάν παρά ταύτα, η χρήση των κεφαλαίων είναι μεγαλύτερη από τις πηγές χρηματοδότησης, το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι υπάρχει μια υποεκτίμηση των εσόδων ή υπερεκτίμηση των δαπανών. Συγκεκριμένα, η διαφορά μεταξύ του αθροίσματος των πηγών κεφαλαίων και αυτού των αναλώσεων κεφαλαίων ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις⁵².

⁵²Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

5.3.2 Τεχνική της Καθαρής Θέσης του Φορολογούμενου (NetWorthMethod)

Η δεύτερη τεχνική αφορά αυτή της καθαρής θέσης του φορολογούμενου η οποία αναμορφώνει το οικονομικό ιστορικό του ελεγχόμενου και προσδιορίζει το φορολογητέο εισόδημα λαμβάνοντας υπόψη για μια περίοδο μεγαλύτερη ή ίση ενός ή περισσοτέρων ετών όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τα διαθέσιμα κεφάλαια (ενεργητικό), τις υποχρεώσεις (παθητικό), τις ατομικές και οικογενειακές δαπάνες ως και τα ατομικά και οικογενειακά εισοδήματα από λοιπές πηγές. Η τεχνική αυτή βασίζεται στη θεωρία ότι η αύξηση της καθαρής θέσης του φορολογούμενου κατά τη διάρκεια ενός φορολογικού έτους, μετά από προσαρμογές για μη εκπιπτόμενες δαπάνες και μη φορολογητέα εισοδήματα, πρέπει να προκύπτει από το φορολογητέο εισόδημα του. Η μέθοδος απαιτεί αναμόρφωση του οικονομικού ιστορικού του φορολογούμενου, δεδομένου ότι ο ελεγκτής πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, τις μη εκπιπτόμενες δαπάνες και τις μη φορολογητέες πηγές κεφαλαίων κατά τη διάρκεια της σχετικής περιόδου⁵³.

Η τεχνική αυτή βασίζεται στην λογική ότι, για ένα δεδομένο έτος, το εισόδημα ενός φορολογούμενου διατίθεται ή δαπανάται σε στοιχεία που είναι είτε εκπιπτόμενα είτε μη εκπιπτόμενα, συμπεριλαμβανομένων των αυξήσεων της καθαρής θέσης του φορολογούμενου μέσω της αγοράς περιουσιακών στοιχείων ή / και της μείωσης των υποχρεώσεων. Ο σκοπός της μεθόδου της καθαρής θέσης είναι να καθορίσει, μέσω της μεταβολής της καθαρής θέσης, αν ο φορολογούμενος αγοράζει στοιχεία του

ενεργητικού, μειώνει το παθητικό, ή κάνει δαπάνες με κεφάλαια που δεν αναφέρονται ως φορολογητέο εισόδημα⁵⁴. Η μέθοδος της καθαρής θέσης συνιστάται γενικά σε περιπτώσεις που ελέγχονται δύο ή περισσότερα έτη, έλαβαν χώρα πολλές αλλαγές στα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού κατά τη διάρκεια της περιόδου, ο φορολογούμενος τηρεί ανεπαρκή ή δεν τηρεί βιβλία και στοιχεία. Συχνά χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που υπάρχουν υπόνοιες ότι ο φορολογούμενος έχει αποφύγει τη φορολογία και συσσωρεύσει σημαντικά περιουσιακά στοιχεία ή υπάρχουν σημαντικές μεταβολές της καθαρής θέσης για κάποιο χρονικό διάστημα⁵⁵.

⁵³Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 8

⁵⁴Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, Journal of Tax Practice & Procedure, pp. 19-24

⁵⁵Edmund Biber, «Revenue Administration: Taxpayer Audit— Use of Indirect Methods», International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, April 2010

Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις, όπου μπορεί να εφαρμόζεται μια άλλη έμμεση μέθοδος, και η μέθοδος της καθαρής αξίας να χρησιμοποιείται απλώς για να την επιβεβαιώσει. Η εφαρμογή της μεθόδου της καθαρής θέσης του φορολογούμενου βασίζεται στην δημιουργία του Πίνακα Ενεργητικού και Παθητικού για όλα τα ελεγχόμενα έτη και το έτος βάσης το αμέσως προηγούμενο από το πρώτο ελεγχόμενο έτος, που αναπαριστά το οικονομικό ιστορικό του φορολογούμενου. Το πρώτο μέρος του πίνακα αφορά το ενεργητικό, όπου περιλαμβάνονται όλα τα προσωπικά, οικογενειακά και επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία του ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευομένων μελών αυτών, καθώς και οι καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά τη λήξη εκάστου έτους. Περιουσιακά στοιχεία που καταχωρούνται στο ενεργητικό είναι:

- ✓ η ακίνητη περιουσία,
- ✓ έπιπλα, συσκευές, λοιπός εξοπλισμός,
- ✓ κοσμήματα και λοιπά τιμαλφή,
- ✓ διάφορες απαιτήσεις,
- ✓ διαθέσιμα μετρητά, καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μετοχές,
- ✓ το σύνολο απογραφής τέλους χρήσης σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης,
- ✓ διάφοροι λογαριασμοί ή λοιπά περιουσιακά στοιχεία των οποίων η αξία υπερβαίνει τις 5.000 €.

Όλα αυτά τα στοιχεία καταχωρούνται στο πραγματικό κόστος κτήσης, όπως αυτό προκύπτει από τα διαθέσιμα στον έλεγχο στοιχεία. Ως προς το παθητικό, εκεί περιλαμβάνονται όλες οι υποχρεώσεις του ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευομένων μελών αυτών, ως και οι επαγγελματικές υποχρεώσεις, εφόσον αφορούν περίπτωση ατομικής επιχείρησης. Οι υποχρεώσεις αυτές μπορεί να αφορούν:

- ✓ τα δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (προσωπικά ή επαγγελματικά),
- ✓ τα γραμμάτια και τις επιταγές πληρωτέες,

- ✓ οποιαδήποτε άλλη αποδεικνυόμενη οφειλή ή υποχρέωση σε τρίτους, όπως οι αποσβέσεις.

Ενδεικτικά στις πιο πάνω περιπτώσεις, η υποχρέωση του έτους βάσης ή καθενός από τα επόμενα μεταφέρεται και αυξάνεται αν οι υποχρεώσεις αυξηθούν π.χ. νέο δάνειο, ή μειώνεται ανάλογα με τις πραγματικές καταβολές αποπληρωμής των υποχρεώσεων.

Πίνακας 2: Πίνακας Ενεργητικού και Παθητικού

I. Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων	20XX	20XX	II. Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων	20XX	20XX
Κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί στην διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου, των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών			Όλες οι πραγματοποιηθείσες αναλώσεις/δαπάνες, κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου		
Σύνολο Πηγών Κεφαλαίων/ Εσόδων	XXX		Σύνολο Αναλώσεων Κεφαλαίων/ Εσόδων	XXX	
III. Υπόλοιπο			20XX	20XX	
Σύνολο διαθέσιμων κεφαλαίων/εσόδων			XXX	XXX	
Διαθέσιμα έσοδα/κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν			XXX	XXX	
Υπόλοιπο			XXX	XXX	

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί η αντιμετώπιση των αποσβέσεων κατά την διαμόρφωση του πίνακα αυτού. Αν στο πίνακα του ενεργητικού περιλαμβάνονται και πάγια επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία για τα οποία είχαν διενεργηθεί αποσβέσεις κατά τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματός τότε, οι σωρευτικές αποσβέσεις για αυτά τα περιουσιακά στοιχεία αναγράφονται ως υποχρέωση στον πίνακα παθητικού. Αν στο ενεργητικό περιλαμβάνονται περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν αποσβεσθεί πλήρως, στον πίνακα παθητικού αναγράφεται το σύνολο των αποσβέσεων που έχει διενεργηθεί για αυτά και έχει εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα. Αν όμως ο

φορολογούμενος κατέχει επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία για τα οποία δεν έχει διενεργήσει αποσβέσεις ή υπάρχουν πάγια που δεν περιλαμβάνονται στο ενεργητικό λόγω πώλησης ή άλλου τρόπου διάθεσης, οι σχετικές αποσβέσεις δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα παθητικού.

Οι διάφορες αυξομειώσεις της Καθαρής Θέσης αναπροσαρμόζονται με τις περιπτώσεις απόκτησης περιουσιακών στοιχείων άνευ ανταλλάγματος, όπως για παράδειγμα αιτία θανάτου, δωρεάς, γονικής παροχής, προίκας, κερδών από τυχερά παιχνίδια. Στο αποτέλεσμα αυτό πρέπει να προστεθούν οι μη εκπιπτόμενες δαπάνες (με επιταγές, μετρητά ή μέσω τραπεζικών) και συγκεκριμένα:

- ✓ οι προσωπικές και οικογενειακές δαπάνες διαβίωσης,
- ✓ λοιπές δαπάνες/αγορές,
- ✓ ζημίες από εκποίηση περιουσιακού στοιχείου, μη αναγνωριζόμενες φορολογικώς.

Από το μερικό αυτό σύνολο αφαιρούνται τα μη φορολογούμενα εισοδήματα, όπως είναι:

- ✓ τα αφορολόγητα έσοδα από διάφορες πηγές, που δεν υπάγονται σε φορολόγηση βάσει διατάξεων νόμου και
- ✓ οι μη φορολογητέες περιπτώσεις εσόδων ή φορολογητέες κατ' ειδικό τρόπο, όπως τα έσοδα από δωρεές, τα κέρδη από πώληση περιουσιακού στοιχείου, επιχορηγήσεις και λοιπές μη φορολογητέες περιπτώσεις που συμπεριλήφθηκαν ή όχι στην υποβληθείσα δήλωση φορολογίας.

Το τελικό υπόλοιπο που προκύπτει, αποτελεί το προσδιοριζόμενο καθαρό εισόδημα του ελεγχόμενου φορολογουμένου, της συζύγου και των προστατευομένων μελών αυτών, με βάση τη τεχνική της καθαρής θέσης. Η προσδιοριζόμενη αυτή φορολογητέα ύλη πρέπει να συγκριθεί με τα αντίστοιχα δηλωθέντα εισοδήματα από κάθε πηγή του φορολογουμένου του/της συζύγου και των προστατευομένων μελών αυτών. Σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ αυτών, η διαφορά αυτή ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις⁵⁶.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, η εφαρμογή της τεχνικής καθαρής θέσης του φορολογούμενου αποτυπώνεται στον Πίνακα 3:

Πίνακας 3: Πίνακας Καθαρής Θέσης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ	
	Ενεργητικό
μείον (-)	Παθητικό
=	Καθαρή Θέση Λήξης Περιόδου

<i>μείον (-)</i>	Καθαρή Θέση Αρχής Περιόδου
=	Αύξηση ή Μείωση Καθαρής Θέσης
<i>πλέον (+)</i>	Μη εκπιπτόμενες Δαπάνες
<i>μείον (-)</i>	Μη φορολογούμενα εισοδήματα
=	Προσδιορισμένο βάση Μεθόδου Εισόδημα
<i>μείον (-)</i>	Δηλωθέν εισόδημα (βάση Ε1)
=	ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΟΣΟΔΗΜΑ

⁵⁶Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

5.3.3 Τεχνική του Ύψους των Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά (Bank Deposits and Cash Expenditure Method)

Η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά αποτελεί την τρίτη προβλεπόμενη από την ελληνική νομοθεσία έμμεση τεχνική ελέγχου. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στην λογική ότι ένας φορολογούμενος έχει δύο επιλογές ως προς τα κεφάλαια του όταν λαμβάνει χρήματα: α) να τα καταθέσει και β) να τα επενδύσει. Η μέθοδος βασίζεται στις υποθέσεις ότι:

α) η απόδειξη των καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς, μετά από ορισμένες προσαρμογές που έγιναν για μη φορολογητέα εισοδήματα, αποτελεί ένδειξη φορολογητέων εσόδων και

β) οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν είναι πραγματικές, όπως δηλώθηκαν και παρουσιάστηκαν στον έλεγχο. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για επιχειρηματικές όσο και για μη επιχειρηματικές φορολογικές δηλώσεις⁵⁷.

Η μέθοδος αυτή προσδιορίζει το φορολογητέο εισόδημα παρακολουθώντας την κίνηση των κεφαλαίων του φορολογουμένου. Το εισόδημα προσδιορίζεται μέσω μιας ανάλυσης των τραπεζικών καταθέσεων, των ακυρωμένων επιταγών, των νομισματικών συναλλαγών, των ηλεκτρονικών χρεώσεων, μεταφορών και πιστώσεων στους τραπεζικούς λογαριασμούς, καθώς και των δαπανών του φορολογούμενου σε μετρητά.

Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις, όπου συνιστάται η εφαρμογή της τεχνικής αυτής όπως:

- ✓ η ύπαρξη αναξιόπιστων ή ελλιπών βιβλίων και στοιχείων από την πλευρά του φορολογούμενου,
- ✓ οι περιοδικές καταθέσεις χρημάτων, από τον φορολογούμενο, σε τραπεζικό λογαριασμό που φαίνεται να προέρχονται από μια δραστηριότητα που παράγει εισόδημα,
- ✓ η πληρωμή μεγάλου μέρους των εξόδων των επιχειρήσεων με επιταγή,
- ✓ η χρήση των τραπεζικών καταθέσεων για τον καθορισμό και την αναφορά του φορολογητέου εισοδήματος⁵⁸.

⁵⁷Internal Revenue Service (2016), Internal Revenue Manual, Chapter 4.10.4.6.4.1

⁵⁸Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), «Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods», Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group, 10/2006

Στην πράξη, η τεχνική αυτή αναλύει τις συνολικές καταθέσεις και τα διαθέσιμα σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς και τις αγορές και δαπάνες σε μετρητά τόσο σε επαγγελματικό όσο και σε οικογενειακό επίπεδο κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης χρήσης και τα συγκρίνει με τα συνολικά δηλωθέντα έσοδα. Η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο όλων των φυσικών προσώπων, επιτηδευματιών και μη, και μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετα μη δηλωμένα έσοδα, όχι μόνο από τα ποσά και τη συχνότητα των καταθέσεων αλλά και από τον προσδιορισμό των πηγών αυτών των καταθέσεων.

Η μέθοδος αυτή χαρακτηρίζεται από δύο βασικά χαρακτηριστικά:

- ✓ Το γεγονός ότι η ύπαρξη καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς αποτελεί στοιχείο έρευνας φορολογητέων εσόδων.
- ✓ Επιπλέον, οι δαπάνες που παρουσιάζονται στην φορολογική δήλωση, πραγματοποιήθηκαν πράγματι είτε μέσω μετρητών είτε μέσω χρήσης πιστωτικών καρτών. Εφόσον, οι δαπάνες καταβλήθηκαν σε μετρητά, τότε η πηγή αυτών των μετρητών θα πρέπει να προέρχεται από πηγή υποκείμενη σε φόρο, εκτός και αν υπάρχει διαφορετική αιτιολόγηση. Η απόδειξη μιας μη φορολογητέας πηγής για τα μετρητά αυτά βαρύνει τον ίδιο τον φορολογούμενο.

Οι ελεγκτικές αρχές μπορούν να εξετάσουν μόνο τις μεγάλες καταθέσεις ή τις καταθέσεις πάνω από ένα ορισμένο ποσό. Ωστόσο, ο εντοπισμός μικρότερων τακτικών καταθέσεων μπορεί να είναι ενδεικτικός εισοδήματος από μερίσματα, τόκους, ενοίκια, ή άλλα εισοδήματα, οδηγώντας σε μια πηγή εισοδήματος από επενδύσεις⁵⁹. Με τη μέθοδο αυτή, αρχικά προσδιορίζονται οι συνολικές τραπεζικές καταθέσεις της ελεγχόμενης περιόδου, στις περιπτώσεις που υπάρχει άνοιγμα λογαριασμών. Περιλαμβάνονται οι πιστωτικές κινήσεις σε λογαριασμούς που αφορούν καθαρές

καταθέσεις και έμμεσες πράξεις καταθέσεων. Αν δεν έχει πραγματοποιηθεί άνοιγμα λογαριασμών, οι συνολικές τραπεζικές καταθέσεις λαμβάνονται ως η διαφορά υπολοίπου τέλους μείον αρχή χρήσης. Στις περιπτώσεις μη ανοίγματος λογαριασμών, η τεχνική παράγει ανεπαρκή ή μη ασφαλή αποτελέσματα, ενώ η τυχόν προκύπτουσα αρνητική διαφορά δεν αναγράφεται επί του εντύπου.

Στην συνέχεια, αφαιρούνται τα κατατεθειμένα ποσά στους πιο πάνω λογαριασμούς που αφορούν:

- ✓ Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα
- ✓ Ποσά από εκταμίευση δανείων
- ✓ Συμψηφιστικές κινήσεις μεταξύ λογαριασμών του φορολογουμένου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών

⁵⁹Charles P. Rettig, «Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income», Journal of Tax Practice & Procedure, February–March 2014.

- ✓ Συναλλαγές, μεταφορές και λοιπές πράξεις που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις.

Στις καθαρές τραπεζικές καταθέσεις προστίθενται:

- ✓ οι πληρωμές με μετρητά για επαγγελματικές και επιχειρηματικές δαπάνες,
- ✓ οι αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών που είναι αναγκαία για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας,
- ✓ οι αγορές περιουσιακών στοιχείων,
- ✓ οι προσωπικές/οικογενειακές δαπάνες,
- ✓ οι φόροι που έχουν καταβληθεί,
- ✓ εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής,
- ✓ η αποπληρωμή/μείωση χρεών με μετρητά,
- ✓ η αύξηση ή μείωση των διαθεσίμων μετρητών της ελεγχόμενης περιόδου, καθώς και κάθε άλλη καταβολή σε μετρητά.

Το νέο υπόλοιπο κατατεθειμένων και αναλωθέντων εσόδων μειώνεται με τα μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς, όπως δάνεια ή δωρεές, και με την αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενων ετών. Επιπλέον, αυξάνεται με την μείωση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενων ετών, και με την αύξηση των εισπρακτέων λογαριασμών ή μειώνεται με την μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών.

Πίνακας 4: Πίνακας Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ	
	ΧΡΗΣΕΙΣ

		31/12/20XX	31/12/20XX+1
	Συνολικό Ποσό Καταθέσεων	XXX	XXX
<i>μείον</i>	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που κατατέθηκαν σε λογαριασμούς		
<i>μείον</i>	Ποσό από εκταμίευση δανείου		
<i>μείον</i>	Συμψηφιστικές κινήσεις (μεταφορές κεφαλαίων)		
<i>μείον</i>	Λοιπές πράξεις		
	Υπόλοιπο Καθαρών Τραπεζικών Καταθέσεων	XXX	XXX
<i>πλέον</i>	Επιχειρηματικές/επαγγελματικές δαπάνες (μετρητοίς)		
<i>πλέον</i>	Αγορές εμπορευμάτων Α' & Β' Υλών (μετρητοίς)		
<i>πλέον</i>	Αγορές περιουσιακών στοιχείων (μετρητοίς)		
<i>πλέον</i>	Προσωπικές/οικογενειακές Δαπάνες (μετρητοίς)		
<i>πλέον</i>	Καταβληθέντες φόροι, εισφορές (μετρητοίς)		
<i>πλέον</i>	Αποπληρωμή/μείωση χρεών με μετρητά		
<i>πλέον</i>	Αυξομείωση διαθεσίμων μετρητών		
<i>πλέον</i>	Λοιπές καταβολές σε μετρητά		
	Υπόλοιπο Κατατεθειμένων και Αναλωθέντων Εσόδων	XXX	XXX
<i>μείον</i>	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα μη κατατεθειμένα σε τράπεζες		
<i>μείον</i>	Αύξηση προκαταβολών που εισπράχθ. έναντι εσόδων επόμενου έτους		
<i>μείον</i>	Μείωση εισπρακτέων λογαριασμών		
<i>πλέον</i>	Μείωση προκαταβολών που εισπράχθ. έναντι εσόδων επομένου έτους		
<i>πλέον</i>	Αυξήσεις λογαριασμών εισπρακτέων (π.χ. πωλήσεις με πίστωση)		
	Τελικό Υπόλοιπο Εισόδημα	XXX	XXX
<i>μείον</i>	Δηλωθέν Εισόδημα	XXX	XXX
	Μη Δηλωθέν Εισόδημα	XXX	XXX

5.3.4 Τεχνική της Αρχής των Αναλογιών (Mark-Up Method)

Με την εν λόγω μέθοδο προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα με βάση ποσοστά και δείκτες (και ιδίως με βάση το πραγματικό περιθώριο μικτού κέρδους) που θεωρούνται αξιόπιστα, βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής και προέρχονται είτε από την ίδια την επιχείρηση είτε από τρίτες πηγές. Η μέθοδος αυτή αποτελείται από μια ανάλυση των πωλήσεων ή

/ και του κόστους πωληθέντων και την εφαρμογή ενός κατάλληλου ποσοστού σήμανσης ώστε να καταλήξει στα ακαθάριστα έσοδα του φορολογούμενου. Με την τεχνική αυτή προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη του ελεγχόμενου. Η τεχνική αυτή έρχεται να καλύψει τις αδυναμίες άλλων μεθόδων, που δεν μπορούν να ανακατασκευάσουν αποτελεσματικά το φορολογητέο εισόδημα όταν δεν έχουν κατατεθεί μετρητά και οι συνολικές δαπάνες σε μετρητά δεν μπορούν να προσδιοριστούν⁶⁰.

Η υπόψη μέθοδος εφαρμόζεται ιδίως σε επιχειρήσεις των οποίων το απόθεμα είναι ελεγχόμενο ή μπορεί να προσδιοριστεί με αξιόπιστο τρόπο ή οι αγορές μπορούν εύκολα να κατανέμονται σε ομάδες με το ίδιο ή παρόμοιο ποσοστό περιθωρίου

⁶⁰ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου

κέρδους. Ο προσδιορισμός των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα με την χρήση της αρχής των αναλογιών δύναται να γίνει και με την χρήση άλλων αναλογικών σχέσεων, εκτός του περιθωρίου μικτού κέρδους, υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές αναλογίες προκύπτουν με αξιόπιστο τρόπο. Για την εφαρμογή της τεχνικής της αρχής των αναλογιών, μετά την ανάλυση των πωλήσεων και/ή του κόστους των πωλήσεων, προσδιορίζεται μια αξιόπιστη αναλογία (σχέση) η οποία εφαρμόζεται σε μία, γνωστή εκ των προτέρων, βάση (ενδεικτικά στο κόστος πωληθέντων) και έτσι προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα του φορολογουμένου. Η ορθότητα του αποτελέσματος της τεχνικής αυτής βασίζεται στην αξιοπιστία των αναλογιών που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης. Ειδικότερα:

(α) Κύρια πηγή πληροφοριών πρέπει να είναι η ίδια η επιχείρηση. Έτσι ο έλεγχος για τον καθορισμό των αναλογιών (ποσοστών), που θα εφαρμοσθούν για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα εξαντλεί τη δυνατότητα δημιουργίας αναλογιών με βάση τα πραγματικά δεδομένα της επιχείρησης (κόστος, δαπάνες, τιμές πώλησης κ.λπ.), στοιχεία τα οποία προκύπτουν αφενός από τα λογιστικά αρχεία του φορολογουμένου και αφετέρου από κάθε είδους διαθέσιμα στοιχεία καθώς και πληροφορίες και διευκρινίσεις που θα παρασχεθούν είτε από τον ίδιο τον ελεγχόμενο είτε από τρίτες πηγές (π.χ. αντισυμβαλλόμενους). Συνεπώς, το πραγματικό περιθώριο μικτού κέρδους δύναται να προσδιορισθεί συγκρίνοντας τιμολόγια αγορών με τιμολόγια πωλήσεων ή αναλύοντας τιμοκαταλόγους ή τιμές ραφιών ή ερευνώντας αρχεία αποθήκης και βιβλία παραγγελιών ή και άλλες συναφείς πληροφορίες.

(β) Σε περίπτωση που δεν καθίσταται δυνατός ο καθορισμός των αναλογιών σύμφωνα με την προηγούμενη περίπτωση, ποσοστά και δείκτες δύνανται να προκύψουν και με βάση δεδομένα ομοειδών επιχειρήσεων. Στην περίπτωση αυτή ο έλεγχος δύναται να αναπροσαρμόζει τα εν λόγω ποσοστά και τους δείκτες,

λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της ελεγχόμενης επιχείρησης και ιδίως τον τύπο του εμπορεύματος, τη γεωγραφική θέση της επιχείρησης, το μέγεθός της, την ελεγχόμενη φορολογική περίοδο, τη γενικότερη εμπορική πολιτική, ώστε οι αναλογίες που τελικά θα εφαρμοσθούν για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα να ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά του ελεγχόμενου προσώπου.

(γ) Για την επαλήθευση του κόστους πωληθέντων, ο έλεγχος συνεκτιμά στοιχεία αντισυμβαλλόμενων, υφιστάμενες παραβάσεις, τεχνικές προδιαγραφές κ.λπ. Κατά την εφαρμογή της τεχνικής της αρχής των αναλογιών, για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα, δύναται να χρησιμοποιηθούν διάφορες αναλογίες (ποσοστά/δείκτες), όπως ενδεικτικά η αναλογία περιθωρίου μικτού κέρδους - πωλήσεων, η αναλογία περιθωρίου μικτού κέρδους - κόστους, η αναλογία κόστους πωληθέντων - πωλήσεων, η αναλογία καθαρής τιμής πώλησης - τιμής κόστους κ.λπ., οι οποίες εφαρμόζονται επί του συνολικού κόστους ώστε να προσδιορισθούν τα έσοδα.

Περαιτέρω, η μέθοδος της αρχής των αναλογιών, εκτός του προσδιορισμού των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα, δύναται να εφαρμοσθεί και για τον προσδιορισμό των εκροών και των φορολογητέων κερδών των ελεγχόμενων προσώπων, υπό την προϋπόθεση εύρεσης και χρήσης αξιόπιστων, για τον προσδιορισμό των εκροών και φορολογητέων κερδών, αναλογιών. Σημειώνεται ότι, η τεχνική της αρχής των αναλογιών ενδείκνυται για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα, των εκροών και των φορολογητέων κερδών σε:

- ✓ επιχειρήσεις με σχετικά περιορισμένο εύρος δραστηριοτήτων.
- ✓ επιχειρήσεις όπου η κύρια πηγή εσόδων προέρχεται κυρίως από τη διάθεση των αποθεμάτων ή όταν οι παράμετροι που διαμορφώνουν το κόστος των πωληθέντων ή οι πηγές από τις οποίες προέρχονται οι αγορές των εμπορευμάτων είναι περιορισμένες και ταυτόχρονα υφίσταται σε ένα βαθμό ομοιομορφία στις τιμές πώλησης.
- ✓ επιχειρήσεις των οποίων το απόθεμα είναι ελεγχόμενο (πχ. τήρηση βιβλίου απογραφών) ή το απόθεμα μπορεί να προσδιοριστεί με αξιόπιστο τρόπο ή τα αγαθά τα οποία εμπορεύονται έχουν όμοιο μικτό κέρδος.

5.3.5 Τεχνική της Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών (Unit and Volume Method)

Με την εν λόγω μέθοδο προσδιορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα με την εφαρμογή της τιμής πώλησης στον αριθμό των μονάδων ή το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών. Για την εφαρμογή της τεχνικής της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών, ο έλεγχος προσδιορίζει, χρησιμοποιώντας τεχνικές ανάλυσης και έρευνας και αξιοποιώντας στοιχεία κόστους, με βάση τα λογιστικά αρχεία του ελεγχόμενου ή μέσω τρίτων πηγών, τον αριθμό των μονάδων ή τον όγκο κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε ο ελεγχόμενος, με βάση τη συνάρτηση παραγωγής που απεικονίζει τον μετασχηματισμό συγκεκριμένης εισροής (πρώτη ύλη) σε εκροή (προϊόν/υπηρεσία) και την ποσότητα της εισροής που

απαιτείται για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος ή την παροχή μιας μονάδας υπηρεσίας.

Η εν λόγω μέθοδος δύναται να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα, μέσω εύρεσης της δυνατότητας παραγωγής μιας επιχείρησης, όταν η επιχείρηση παράγει ένα ή περισσότερα ομοειδή προϊόντα, τα οποία έχουν μια σταθερή σχέση μεταξύ των συντελεστών παραγωγής (π.χ. σχέση υφάσματος με τα παραγόμενα πουκάμισα, παραγγελίες εξαρτημάτων που απαιτούνται για παρασκευή εμπορευσίμων προϊόντων) ή μέσω προσδιορισμού του όγκου κύκλου εργασιών όταν το ύψος των πωλήσεων συνδέεται με μεταβλητές δαπάνες/λειτουργικά έξοδα που είναι ανάλογα του κύκλου εργασιών (π.χ. σχέση συσκευασίας με μερίδες διανεμόμενου φαγητού, σχέση δαπανών προμήθειας ηλεκτρικού ρεύματος και νερού με παρεχόμενη υπηρεσία).

Σημειώνεται, με βάση το Υπουργείο Οικονομικών, ότι η μέθοδος της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών ενδείκνυται για τον προσδιορισμό των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα όταν: α) Ο έλεγχος δύναται να προσδιορίσει την τιμή πώλησης ανά μονάδα και τον αριθμό των μονάδων (προϊόντων/ υπηρεσιών) ή τον όγκο συναλλαγών με βάση το κόστος των αγαθών που πωλούνται ή τις δαπάνες/έξοδα, β) Ο ελεγχόμενος έχει περιορισμένα είδη προϊόντων ή ορισμένου είδους παρεχόμενες υπηρεσίες και οι τιμές των πωλουμένων αγαθών ή οι αμοιβές για τις παρασχεθείσες υπηρεσίες είναι σχετικά σταθερές σε όλη τη διάρκεια της φορολογικής περιόδου.

Οι πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες μέθοδοι έμμεσων τεχνικών ελέγχου προβλέπονται και από την ελληνική νομοθεσία. Σύμφωνα με άρθρο 27 του ν. 4174/2013 η Φορολογική Διοίκηση δύναται να προβαίνει σε εκτιμώμενο, διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης με την εφαρμογή μιας ή περισσοτέρων από τις ανωτέρω τεχνικές ελέγχου με τις οποίες μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των υπόχρεων⁶¹. Οι πέντε αυτές μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης εφαρμόζονται τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα. Πιο συγκεκριμένα οι τρεις πρώτες έχουν εφαρμογή στα φυσικά πρόσωπα και οι δύο τελευταίες στα νομικά πρόσωπα.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου παρέχουν μεγάλη ευελιξία και αποτελούν πολύ ισχυρό όπλο για τη Φορολογική Διοίκηση και τους ελεγκτικούς της μηχανισμούς. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις, οφείλουν να διαθέτουν αξιόπιστα εμπορικά και λογιστικά προγράμματα και να τηρούν ‘ευλαβικά’ το λογιστικό τους αρχείο. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στη διαχείριση των αποθεμάτων με σύνταξη πρωτοκόλλων καταστροφής, όπου απαιτείται, και κατοχή αποδεικτικών στοιχείων για τυχόν φθαρμένα ή μη εμπορεύσιμα αποθέματα. Η συγκεκριμένη στρατηγική είναι ιδιαίτερα σημαντική στην περίπτωση που πραγματοποιηθεί αναγωγή των αγορών σε πωλήσεις, κατά την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

Από την πλευρά των ιδιωτών, απαιτείται επίσης η τήρηση αναλυτικού αρχείου δικαιολογητικών των εκάστοτε εισοδημάτων ή μη συνηθισμένων δαπανών και λελογισμένη / αιτιολογημένη κίνηση των τραπεζικών λογαριασμών. Η τήρηση ενός επικαιροποιημένου πίνακα ανάλωσης κεφαλαίου, συνήθως παρέχει μία ικανοποιητική εικόνα του διαθέσιμου κεφαλαίου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και δικαιολογείται φορολογικά. Κλείνοντας, λαμβάνοντας υπόψη και την Αυτόματη Ανταλλαγή Πληροφοριών (CRS) που εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια, συμπεραίνεται ότι η Φορολογική Διοίκηση διαθέτει σημαντική ποσότητα πληροφοριών για την περιουσιακή κατάσταση των φορολογουμένων. Συνεπώς, η λήψη έγκυρων συμβουλών και η έγκαιρη συμμόρφωση με τις φορολογικές διατάξεις καθίστανται αναγκαίες.

⁶¹Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

5.4 Νομικά Προαπαιτούμενα για την Εφαρμογή Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Στις περισσότερες χώρες, το δικαίωμα επιστράτευσης έμμεσων τεχνικών ελέγχου προβλέπεται ρητά από την σχετική νομοθεσία. Παρόλα αυτά, συχνά οι ίδιες οι τεχνικές δεν κατονομάζονται συγκεκριμένα από τον σχετικό νόμο. Υπάρχει δηλαδή απλά η πρόβλεψη ότι η διοίκηση έχει το δικαίωμα να προβαίνει σε προσδιορισμό φορολογικής υποχρέωσης βάσει εκτιμήσεων, χωρίς να έχει την υποχρέωση να γνωστοποιεί εκ των προτέρων στους φορολογούμενους το σύνολο των σχετικών τεχνικών από τις οποίες μπορεί δυνητικά να επιλέξει.

Επιπλέον, σε τέτοιες περιπτώσεις, ο νόμος μπορεί να μην καθορίζει ούτε τον ακριβή τρόπο με τον οποίο η διοίκηση θα πρέπει να φτάσει σε εύλογες εκτιμήσεις, ούτε τις παραμέτρους εκείνες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για αυτό. Τότε, αναμενόμενα προκύπτουν διαφωνίες τις οποίες συχνά καλούνται να επιλύσουν τα αρμόδια δικαστήρια. Προκειμένου να γίνει κατανοητός ο βαθμός της ευχέρειας που θεωρητικά μπορεί να παραχωρηθεί στην φορολογική διοίκηση σε αυτό το πλαίσιο, ενδεικτικό είναι το παρακάτω απόσπασμα από παλαιότερη απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών: «Προκειμένου να προστατευτούν τα φορολογικά έσοδα από τα πρόσωπα που δεν τηρούν αληθείς λογαριασμούς, η Κυβέρνηση πρέπει να έχει την ελευθερία να χρησιμοποιεί κάθε νόμιμο αποδεικτικό στοιχείο στο οποίο έχει πρόσβαση, ούτως ώστε να καθορίζει το εάν τα βιβλία και τα στοιχεία του φορολογούμενου απεικονίζουν με ακρίβεια την οικονομική του πορεία. Η έμμεση μέθοδος που μπορεί να τύχει επίκλησης για αυτόν τον σκοπό, πρέπει να είναι εύλογη υπό το φως των πραγματικών περιστατικών και συνθηκών».

Ακόμη και αν η εκτίμηση της φορολογικής υποχρέωσης από την διοίκηση κατά την διενέργεια φορολογικού ελέγχου μπορεί (με βάση όσα προαναφέρθηκαν) να προσομοιάζει σε εικασία και εντούτοις να θεωρείται νόμιμη, σε καμία περίπτωση δεν

μπορεί να προκύπτει αυθαίρετα. Το υποστηρικτικό υλικό που πρέπει να συγκεντρώσει ο ελεγκτής πρέπει να παρουσιάζει καθαρά την λογική που τον οδήγησε στην βεβαίωση επιπλέον φόρου, να περιγράφει πλήρως τις πληροφορίες και τα αρχεία που λήφθηκαν υπόψη σε αυτήν την κατεύθυνση και να παραθέτει λεπτομερώς όλους τους σχετικούς αριθμητικούς υπολογισμούς. Ακόμη, τα πορίσματα του ελέγχου πρέπει να παραδίδονται εγκαίρως στον φορολογούμενο, ώστε ο τελευταίος να έχει την ευκαιρία να επισκοπήσει τις προτεινόμενες διορθώσεις και να παραθέσει τα τυχόν αντεπιχειρήματά του ως προς αυτές, πριν την οριστική βεβαίωση των υπόψη φόρων.

Οι προτεινόμενες πάντως από τους υπερεθνικούς οργανισμούς έμμεσες τεχνικές ελέγχου, κατά βάση συμπίπτουν με αυτές που προβλέπει ρητά το άρθρο 27 του ελληνικού ΚΦΔ.

5.5 Επιλογή Τεχνικής Ελέγχου

Όταν διενεργείται προσδιορισμός φορολογητέας ύλης με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού, εφαρμόζεται η τεχνική ελέγχου που επιλέγεται με αιτιολογημένη απόφαση του Προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ ή του Ελεγκτικού Κέντρου που εκδίδεται από κοινού με τον υποδιευθυντή και τον προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, μετά από εισήγηση του υπαλλήλου που φέρει την εντολή ελέγχου, αξιολογώντας τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στη διάθεσή της. Στην περίπτωση που και οι δυο φορολογούμενοι/ σύζυγοι υποβάλουν κοινή δήλωση και ελέγχονται ταυτόχρονα ο προσδιορισμός φορολογητέας ύλης με τις τεχνικές ελέγχου της παρούσας γίνεται ενιαία. Στις υποθέσεις που εφαρμόζονται οι τεχνικές ελέγχου με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης, θα εφαρμόζονται και οι λοιπές ισχύουσες περί φορολογικού ελέγχου διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Είναι γνωστό πως οι άμεσες τεχνικές έχουν στόχο τις ελεγκτικές επαληθεύσεις των οικονομικών δεδομένων του φορολογούμενου, όπως αυτά περιλαμβάνονται στα επίσημα βιβλία και τα λοιπά λογιστικά αρχεία του τελευταίου και χρησιμοποιήθηκαν για την συμπλήρωση και υποβολή των φορολογικών του δηλώσεων. Από την άλλη πλευρά, έχει γίνει ξεκάθαρο με βάση όλα τα παραπάνω, ότι, οι έμμεσες τεχνικές αναφέρονται στον προσδιορισμό φορολογητέας ύλης μέσα από ανάλυση πληροφοριών που δεν πηγάζουν άμεσα από τις δηλώσεις και τα επίσημα βιβλία του φορολογούμενου, αλλά από ένα σύνολο πηγών πέρα από αυτά. Συχνά μάλιστα, ο προσδιορισμός αυτός βασίζεται σε αντικειμενικές ενδείξεις (και όχι αποδεικτικά στοιχεία), οι οποίες εκπορεύονται από τα ευρύτερα πραγματικά περιστατικά και συνθήκες. Οι ενδείξεις αυτές τελικά οδηγούν σε μια εύλογη εκτίμηση της ακρίβειας της ελεγχόμενης φορολογητέας ύλης και συνεπώς, της αντίστοιχης φορολογικής υποχρέωσης. Οι έμμεσες τεχνικές έχουν αναπτυχθεί προκειμένου να διευκολύνουν τον ελεγκτή στον αντικειμενικό καθορισμό της φορολογικής υποχρέωσης, όταν μετά την επιστράτευση των άμεσων τεχνικών, ο ελεγκτής τεκμαίρει εύλογη πιθανότητα για την ύπαρξη μη δηλωθείσας (αποκρυβείσας) φορολογητέας ύλης. Για να γίνουν όλα τα παραπάνω καλύτερα κατανοητά, θα αναφέρουμε κάποια παραδείγματα εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

6.1 Παράδειγμα της Τεχνικής της Αρχής των Αναλογιών

Το παράδειγμα που ακολουθεί αφορά το χώρο της εστίασης στην Ελλάδα και θα βοηθήσει στην κατανόηση της εφαρμογής της πρώτης έμμεσης τεχνικής ελέγχου. Το κατάστημα, στο οποίο θα αναφερθούμε, είναι εξωτερικού χώρου και προσφέρει μικρά και έτοιμα γεύματα, όπως κρέπες, καθώς επίσης και διάφορα ροφήματα, όπως αναψυκτικά και μπίρες. Από αυτά πηγάζουν τα κέρδη της εταιρίας και σε αυτά θα εφαρμοστεί ο έλεγχος. Η ανάγκη του ελέγχου έχει προκύψει από κάποιες διαφορές σχετικά με το ύψος των δηλωθέντων εσόδων της επιχείρησης. Οι ελεγκτικές αρχές που ασχολήθηκαν με την παρούσα επιχείρηση, παρατήρησαν πως εμφανίζει αρκετά πιο

χαμηλό τζίρο σε σύγκριση με άλλες επιχειρήσεις του κλάδου της που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά στην δομή και στην παροχή προϊόντων.

Το πρώτο στοιχείο που παρατηρήθηκε από τον έλεγχο των βιβλίων της επιχείρησης είναι πως κατά τη διαδικασία καταχώρησης των λιανικών πωλήσεων μέσω ηλεκτρονικού φορολογικού μηχανισμού, πολλές από αυτές ήταν με μηδενική αξία χωρίς να συντρέχουν λόγοι, όπως δωρεάν παροχή αγαθών σε ειδική κατηγορία καταναλωτών. Επιπλέον, τα κέρδη που παρουσίαζε η επιχείρηση, από την πώληση των προϊόντων της ήταν μειωμένα. Αυτό προκύπτει από τη σύγκριση μεταξύ των τιμολογίων αγοράς α' υλών από τους προμηθευτές και των τιμών πώλησης που χρεώνει η επιχείρηση στους καταναλωτές.

Με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από το βιβλίο αποθήκης, οι μονάδες που αγοράστηκαν δε συμφωνούν με αυτές που πουλήθηκαν, στο χρονικό διάστημα που εξετάζεται. Το αναλυτικό καθολικό που παρουσίαζε το ταμείο συχνά είχε αρνητικό υπόλοιπο. Τα στοιχεία της μισθοδοσίας έδειξαν πως δεν αμείβονταν ικανοποιητικά οι υπάλληλοι ή οι ιδιοκτήτες της επιχείρησης κατά τη διάρκεια της χρήσης. Με βάση όλα τα παραπάνω, λοιπόν, οι ελεγκτικές αρχές αποφάσισαν να κάνουν χρήση της τεχνικής της Αρχής των Αναλογιών, για τον προσδιορισμό των εσόδων από τις πωλήσεις, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:

	ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ	ΜΠΡΑ	ΚΡΕΠΕΣ	ΛΟΙΠΑ
1.ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΠΩΛΗΣΕΙΣ	100.000€	125.000€	75.000€	3.000€
2. ΑΓΟΡΕΣ	60.000€	80.000€	50.000€	2.100€
3.ΦΥΡΑ, ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ, ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ	4.000€	2.250€	3.000€	0€
4.ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ (2-3)	56.000€	77.750€	47.000€	2.100€
5.ΜΙΚΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ (1-4)	44.000€	47.250€	28.000€	900€
ΑΠΟΚΡΥΒΕΙΣΑ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑ ΥΛΗ	40.000€	36.979€	15.384€	0€

Το αναθεωρημένο Μικτό Περιθώριο προκύπτει και από την αντιπαραβολή των τιμολογίων αγοράς με τις τιμές πώλησης καθώς και από έρευνα στους υπαλλήλους της επιχείρησης. Τα λοιπά είδη συνεισφέρουν στο συνολικό κέρδος της επιχείρησης αλλά με μικρό ποσοστό, έτσι οι ελεγκτικές αρχές αποφασίζουν να αποδεχτούν τα στοιχεία των βιβλίων. Αυτό συμβαίνει γιατί το πιθανό κέρδος από την αναθεώρηση των εσόδων για τα λοιπά είδη, αναμενόταν μικρότερο από το κόστος των α' υλών που θα έπρεπε να αναλωθούν.

6.2 Παράδειγμα της Τεχνικής της Σχέσης της Τιμής Πώλησης προς το Συνολικό Όγκο Κύκλου Εργασιών

Για να γίνει κατανοητή η τεχνική αυτή ακολουθεί ένα παράδειγμα που αφορά τη φορολογική διοίκηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (InternalRevenueService, IRS) και τον έλεγχο που ασκούν για τον προσδιορισμό του

φορολογητέου εισοδήματος. Το παράδειγμα αφορά τις λιανικές και τις χονδρικές πωλήσεις μιας επιχείρησης που δραστηριοποιείται στην παραγωγή και πώληση αναλώσιμων βιβλιοπωλείου και συγκεκριμένα ενός κωδικού τετραδίων. Η λιανική τιμή πώλησης ενός τετραδίου είναι 2,5 ενώ η χονδρική 1,60, όπως προκύπτει από τα παραστατικά πωλήσεων (τιμολόγια/αποδείξεις λιανικής) που εκδίδει η επιχείρηση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέξανε οι φορολογικές αρχές, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, τα έσοδα από τις πωλήσεις ανέρχονται στις 100.000.

		ΛΙΑΝΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΤΟΙΜΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ	ΧΟΝΔΡΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΤΟΙΜΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ	ΕΣΟΔΑ
ΛΙΑΝΙΚΗ	ΤΙΜΗ	2,5 x 10.000		25.000
ΧΟΝΔΡΙΚΗ	ΤΙΜΗ		1,60 x 46.875	75.000
ΣΥΝΟΛΟ				100.000

Οι ελεγκτικές αρχές θεώρησαν πως τα έσοδα που δηλώθηκαν από την επιχείρηση είναι χαμηλά, σε σύγκριση με τα έσοδα άλλων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, με όμοια χαρακτηριστικά. Έτσι οδηγήθηκαν στην ανάγκη εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών και συγκεκριμένα της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών. Για να μπορέσουν να προσδιορίσουν το ύψος των αναθεωρημένων εσόδων και με δεδομένες τις τιμές πώλησης βάση των στοιχείων που προκύπτουν από τα παραστατικά πωλήσεων, προσπάθησαν να καταλήξουν στις μονάδες λιανικής και χονδρικής πώλησης. Θα πρέπει, λοιπόν, να δώσουν απαντήσεις στα εξής ερωτήματα:

-Αρχικά πόσες μονάδες παρήχθησαν και πωλήθηκαν από την επιχείρηση στο έτος που ερευνάται και

-Ποια είναι τα ποσοστά λιανικής και χονδρικής πώλησης.

Για να μπορέσουν οι ελεγκτικές αρχές να δώσουν απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα έπρεπε να προβούν σε διασταύρωση των στοιχείων που προκύπτουν από τα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης. Από τα στοιχεία και συγκεκριμένα από τα τιμολόγια αγοράς και τα δελτία αποστολής, καθώς και από τα δελτία ποσοτικής παραλαβής από το τμήμα της αποθήκης, προέκυψε πως η πρώτη ύλη που προμηθεύτηκε η επιχείρηση μέσα στο τρέχον έτος ήταν 14 τόνοι. Στη συνέχεια από την παρατήρηση της παραγωγικής διαδικασίας, κατέληξαν πως το 1 κιλό της πρώτης ύλης συμβάλλει στην παραγωγή 5 τεμαχίων από τον κωδικό τετραδίων που αφορά την έρευνα. Καθορίζει, λοιπόν, την πραγματικά παραχθείσα ποσότητα τετραδίων προς πώληση του έτους σε 70.000 μονάδες. Τα στοιχεία που παρατηρούνται από τα αρχεία της αποθήκης δείχνουν πως ότι παράγεται, πωλείται μέσα στη χρήση. Έτσι οι αρχές κατέληξαν στο συμπέρασμα της απόκρυψης πωληθεισών μονάδων μεταξύ των έμμεσων υπολογισμών και των επίσημων βιβλίων (70.000-56.875=13.125 μονάδες).

Για την ολοκλήρωση του έμμεσου υπολογισμού των αναθεωρημένων ετήσιων εσόδων, μένει να καθοριστεί το ποσοστό των επιπλέον μονάδων (13.125) που πουλήθηκαν λιανικά και χονδρικά, αντιστοίχως. Έτσι, λοιπόν, οι αρχές προέβησαν σε έλεγχο των δελτίων αποστολής που εκδίδει η επιχείρηση προς πελάτες χονδρικής, αλλά και των εντολών παραγγελίας και συσκευασίας και σχετικών αρχείων. Τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα δεν ήταν αρκετά για να καθοριστούν τα ποσοστά των πωλήσεων, έτσι οι αρχές αποδέχθηκαν πως οι επιπλέον μονάδες πωλήσεων ανήκουν στην λιανική κατηγορία. Σε αυτό κατέληξαν γιατί η τιμή λιανικής είναι μεγαλύτερη από την χονδρική, ενώ συνήθως θεωρείται γενικά ευκολότερο να αποκρύβουν λιανικές παρά χονδρικές πωλήσεις.

Έτσι η επιχείρηση αναγκάστηκε να ομολογήσει πως εκ παραδρομής δεν εξέδωσε τιμολόγιο χονδρικής πώλησης σε συνδεδεμένη επιχείρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε την τελευταία μέρα της χρήσης και αφορούσε 5000 τεμάχια τετραδίων. Προσκόμισαν στις αρχές νέα στοιχεία και αντίγραφα δελτίων για τις μονάδες αυτές.

Μετά από ενδελεχή έλεγχο οι ελεγκτικές αρχές κατέληξαν στον καταλογοισμό των επιπλέον μονάδων που πουλήθηκαν ως εξής:

-8.125 μονάδες στη λιανική πώληση και

-5.000 μονάδες στη χονδρική πώληση

Έτσι προκύπτει ο παρακάτω πίνακας, στον οποίο φαίνονται τα αναθεωρημένα έσοδα και η επιπλέον φορολογητέα ύλη, με τη χρήση της τεχνικής της σχέσης της τιμής πώλησης προς τον όγκο πωλήσεων.

Σχέση τιμής/ όγκο πωλήσεων	ΛΙΑΝΙΚΗ	ΧΟΝΔΡΙΚΗ
Τιμή πώλησης ανά παραγόμενο τετράδιο	2,5	1,6
Αριθμός πωληθέντων τετραδίων	18.125	51.875
Αναθεωρημένα έσοδα	45.313	83.000
Διαφορά εσόδων	20.313	8.000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Με την παρούσα διπλωματική εργασία έγινε μια προσπάθεια παρουσίασης και ανάπτυξης των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που εφαρμόζονται από τις φορολογικές αρχές για τον προσδιορισμό του πραγματικού φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Κάθε οικονομία στοχεύει στην ενθάρρυνση της συμμόρφωσης των φορολογουμένων με την φορολογική νομοθεσία, έτσι ώστε να αποτρέπονται φαινόμενα φοροδιαφυγής και απόκρυψης πραγματικών στοιχείων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διαμόρφωσης του κατάλληλου πνεύματος φορολογικής συμμόρφωσης, της εκπαίδευσης των φορολογουμένων και της απαραίτητης νομοθεσίας. Στα πλαίσια αντιμετώπισης των προβλημάτων φοροδιαφυγής που αντιμετωπίζουν πολλές χώρες, τα παραπάνω αποκτούν ακόμη μεγαλύτερη σημασία για τον ορθό προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων και την ενίσχυση των δημοσίων εσόδων. Για να επιτευχθούν αυτά, εντατικοποιείται η διαδικασία των φορολογικών ελέγχων.

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει κάθε χώρα, αποτελώντας συχνά τροχοπέδη στην ευημερία της οικονομίας και του κοινωνικού συνόλου. Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου είναι διεθνώς αναγνωρισμένες τεχνικές που χρησιμοποιούνται εδώ και χρόνια από όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, αποτελώντας ένα σημαντικό εργαλείο των ελεγκτικών υπηρεσιών για τον προσδιορισμό μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης, στοχεύοντας στον περιορισμό του φαινομένου της φοροδιαφυγής και στην αύξηση των δημοσίων εσόδων. Όταν διενεργείται προσδιορισμός

φορολογητέας ύλης με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού, επιλέγεται η τεχνική ελέγχου που κρίνεται προσφορότερη για το δημόσιο συμφέρον.

Όταν λοιπόν διενεργείται προσδιορισμός φορολογητέας ύλης με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού, εφαρμόζεται η τεχνική ελέγχου που επιλέγεται από τον Διοικητή ή το Ελεγκτικό Κέντρο που εκδίδει από κοινού με τον υποδιευθυντή και τον προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, μετά από εισήγηση του υπαλλήλου που φέρει την εντολή ελέγχου, αξιολογώντας τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στη διάθεσή της. Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου παρέχουν μεγάλη ευελιξία και αποτελούν πολύ ισχυρό όπλο για τη Φορολογική Διοίκηση και τους ελεγκτικούς της μηχανισμούς. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις, οφείλουν να διαθέτουν αξιόπιστα εμπορικά και λογιστικά προγράμματα και να τηρούν ‘ευλαβικά’ το λογιστικό τους αρχείο. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στη διαχείριση των αποθεμάτων με σύνταξη πρωτοκόλλων καταστροφής, όπου απαιτείται, και κατοχή αποδεικτικών στοιχείων για τυχόν φθαρμένα ή μη εμπορεύσιμα αποθέματα. Η συγκεκριμένη στρατηγική είναι ιδιαίτερα σημαντική στην περίπτωση που πραγματοποιηθεί αναγωγή των αγορών σε πωλήσεις, κατά την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

Από την πλευρά των ιδιωτών, απαιτείται επίσης η τήρηση αναλυτικού αρχείου δικαιολογητικών των εκάστοτε εισοδημάτων ή μη συνηθισμένων δαπανών και λελογισμένη / αιτιολογημένη κίνηση των τραπεζικών λογαριασμών. Η τήρηση ενός επικαιροποιημένου πίνακα ανάλωσης κεφαλαίου, συνήθως παρέχει μία ικανοποιητική εικόνα του διαθέσιμου κεφαλαίου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και δικαιολογείται φορολογικά.

Κλείνοντας, λαμβάνοντας υπόψη και την Αυτόματη Ανταλλαγή Πληροφοριών (CRS) που εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια, συμπεραίνεται ότι η Φορολογική Διοίκηση διαθέτει σημαντική ποσότητα πληροφοριών για την περιουσιακή κατάσταση των φορολογουμένων. Συνεπώς, η λήψη έγκυρων συμβουλών και έγκαιρη συμμόρφωση με τις φορολογικές διατάξεις καθίστανται αναγκαίες. Ενδιαφέρουσα για την εξαγωγή συμπερασμάτων, θα ήταν η εμπειρική διερεύνηση σε σχέση με την εφαρμογή των μεθόδων κατά τη διάρκεια των φορολογικών ελέγχων, τόσο ως προς την αποτελεσματικότητα τους και την ποιότητα των αποτελεσμάτων τους, όσο και ως προς τα μεγέθη των διαφορών που προκύπτουν από την εφαρμογή τους, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα μελλοντικά να χρησιμοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο, οδηγώντας στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, την ενίσχυση του αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης και ανάπτυξη της φορολογικής συνείδησης των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, «Εγχειρίδιο απαντήσεων στα συνηθέστερα ερωτήματα που αφορούν την άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιων της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών», Φεβρουάριος 2014.

Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, Ναυτεμπορική.

Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ.

Λουμιώτης Β. (2018), «Βασικές Οδηγίες Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΠΕ)», Εκδόσεις ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα.

Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε.

Μπάρμπας Ν. (2016), Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, (Ν. 4172/2013), Κατ’ άρθρο ερμηνεία, Εκδόσεις Σάκκουλα

Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2017), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος Θεωρία και Εφαρμογές, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική.

Νεγκάκης Ι.Χ. (2015), «Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Θεωρία και Εφαρμογές», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.

Νεγκάκης Ι.Χ. (2015), «Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς Ειδικά Θέματα», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.

Νεγκάκης Χ. (2016), «Λογιστική Εταιριών – Θεωρία και Πράξη», Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.

Νεγκάκης Ι.Χ. και Κουσενίδης Β.Δ. (2015), «Διοικητική Λογιστική», εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.

Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/ση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/ση Ελέγχων/Τμήμα Δ΄.

Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (2016), «Υποδείγματα Εκθέσεων Ελέγχου των Οικονομικών Καταστάσεων», Εκδόσεις ΣΟΕΛ, Αθήνα.

Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική.

Χέβας Δ. και Μπάλλας Α. (2016), «Χρηματοοικονομική Λογιστική Ειδικά Λογιστικά και Φορολογικά Θέματα Εταιριών», 42η έκδοση, Εκδόσεις Μπένου, Κ. & Π. Σμπίλιας Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ADB Institute, «Tax Audit /Examinations for Enhancing Fairness in Taxation», Tax Administration Seminar V, Malaysia, June 2008.

Arens A., Elder R. and Beasley M. (2010), «Auditing and Assurance Services: An Integrated Approach», 11th ed., Prentice Hall, USA.

Anderson D., Sweeney D. and Williams T. (1996), «Statistics for Business and Economics», West Publishing Company, 6th Edition, St. Paul, USA.

Apostolou B., Hassel J., Webber S. and Sumners G. (2001), «The Relative Importance of Management Fraud Risk Factors», Behavioral Research in Accounting, Vol. 13, σελ. 1- 24.

Biber Edmund , «Revenue Administration: Taxpayer Audit— Use of Indirect Methods», International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, April 2010.

Coenen T., (2015) “Lifestyle Analysis in Criminal Cases: Proving Income Without Full Documentation”.

Duke B.S. (1966), “Prosecutions for Attempts to Evade Income Tax: A Discordant View of a Procedural Hybrid”, Yale Law School Legal Scholarship Repository, Vol. 76, pp. 10-15.

Guzik v. United States, 54 F.2d 618 (7th Cir. 1931), cert. denied, 285 U.S. 545, Internal Revenue Service (2016).

Internal Revenue Manual

Jacobs A. (2013), “Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean”, United States Agency for International Development, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 201-224.

Kepler Cheuvreux (2014), Tax me if you can: game over – Turning grey areas into red flags for investors, Business Ethics.

Makedonskiy N.S. (2005), “Taxation Mechanisms based on Simplified and Indirect Evaluation of Tax Liabilities”, Russian-European Centre for Economic Policy.

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group, pp. 4-46.

Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, Journal of Tax Practice & Procedure, pp. 19-24.

Thuronyi V. (1996), “Tax Law Design and Drafting - Presumptive Taxation”, International Monetary Fund, Vol. 1, Chapter 12, pp. 401-433.

Thompson K. (2012), «Sampling», 3rd ed., Wiley, USA.

Wise M. R. (2000), “Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting”, Sixth Annual Fraud Conference, Montreal, pp. 30-43.

NOMOI-ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Ν.4141/2013, Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 81/05-04-2013).

Ν.4172/2013, Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 167/23-7-2013.

Νόμος 4987/2022, «Κύρωση Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας», ΦΕΚ Α' 206/04-11-2022

ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

ΠΟΛ.1094/07.4.2014, Τροποποίηση της ΠΟΛ.1050/17-2-2014 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 474 τεύχος Β/25-2-2014 περί καθορισμού του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου

των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α'170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

ΠΟΛ.1034/2016, Τροποποίηση των διατάξεων της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ.1159/2011 (ΦΕΚ 1657/Β'), σχετικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές και ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του Ν.3693/2008 (ΦΕΚ 174/Α').

ΠΟΛ.1064/2017, Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (Ειδική Διοικητική Διαδικασία – Ενδικοφανής προσφυγή), καθορισμός λεπτομερειών για τη λειτουργία της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), την εφαρμοστέα διαδικασία και τον τρόπο έκδοσης των αποφάσεων αυτής και ρύθμιση ζητημάτων καταβολής και αναστολής καταβολής του οφειλόμενου ποσού σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής.

Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, Δ/ση Επίλυσης Διαφορών, Υποδιεύθυνση Νομικών Θεμάτων, Τμήμα Β1 Νομικής Υποστήριξης, (Απρίλιος 2018), Εγχειρίδιο απαντήσεων στα συνηθέστερα ερωτήματα που αφορούν την άσκηση Ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Δ/σης Επίλυσης Διαφορών.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, Ναυτεμπορική. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.naftemporiki.gr/story/1436781/forologikos-elegchos-meso-neon-texnikon>

Λιόλιος Α. (2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Τρόποι εντοπισμού κεφαλαίων - Μέρος δεύτερο - Η μέθοδος της καθαρής περιουσίας (καθαρής θέσης), Epsilon 7, τεύχος 1, άρθρο 1638. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.eforologia.gr/epsilon7>

Λιόλιος Α. (2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. - Μέρος Τρίτο - Η μέθοδος των τραπεζικών καταθέσεων, Epsilon 7, τεύχος 2, άρθρο 1644. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7>

Coenen T. (2015), “Lifestyle analysis in criminal cases: Proving income without full documentation”. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.sequenceinc.com/fraudfiles/2015/08/lifestyle-analysis-in-criminal-casesproving-income-without-full-documentation>

Internal Revenue Service (2016), “Internal Revenue Manual”. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html

<https://www.aade.gr/>

<https://www.capital.gr/>

<https://www.e-forologia.gr/>

<https://www.e-forosinv.gr/>

<https://www.naftemporiki.gr/>

<https://www.oecd.org/>

<https://www.taxheaven.gr/>